

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

INSTITUTIONEN FÖR SOCIOLOGI OCH
ARBETSVETENSKAP

Polisens arbete mot sexköp

– gräsrotsbyråkrater, eldsjälar och projektmakare

Petronella Askenbom

Roxanne Hirvonen

Examensarbete för Master i Kriminologi, 30 hp

Handledare: Christel Backman

Vårterminen 2022

Abstract

Title: Polisens arbete mot sexköp – *gräsrotsbyråkrater, eldsjälar och projektmakare*

Authors: Petronella Askenbom & Roxanne Hirvonen

Supervisor: Christel Backman

Examiner: Oskar Engdahl

Type of thesis: Master thesis in Criminology, 30 higher education credits

Date: 2022-05-25

Aims and objectives:

Previous research highlights the need for following up and evaluating the methods and operations that are currently in use to prevent the purchase of sexual services. With regards to the police as street-level bureaucrats with discretion that allows them to, a certain degree, delegate their work, this study aims to add insight in how policemen and policewomen in Gothenburg perceive the efforts against prostitution. The areas that are of focus in the study are mainly work methods, experiences of collaboration and the significance of the personal commitment in regards to this work.

Method and data:

The study was conducted by qualitative semi-structured interviews with twelve policemen and policewomen that have participated or actively participate in efforts against prostitution in Gothenburg, Sweden. The interviews took place between the time period of March 2022 and May 2022.

Results:

The results indicate that much of the police's work against prostitution is characterized by the special circumstances that define the work of street-level bureaucrats, including chronically insufficient resources and involuntary clients. In addition, the police's discretion enables individuals' involvement in the work, which is of importance for both action measures within each local police area as well as collaboration with external actors in the efforts against prostitution.

Key words: prostitution, police, collaboration, discretion, enthusiasts, street-level bureaucrats

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
1.1 Problembeskrivning	4
1.2 Studiens syfte och frågeställningar	6
1.3 Disposition	7
1.3.1 Arbetsfördelning	7
1.4 Tidigare forskning	8
2. Teoretiska perspektiv och begrepp	10
2.1 Upptäcktsrisk och avskräckning	10
2.2 Gräsrotsbyråkrater	11
2.3 Samverkan	12
2.4 Eldsjälar & projektmakare	14
3. Studiens metod	15
3.1 Intervjuer	15
3.2 Urval	17
3.2.1 Medverkande aktörer	18
3.3 Etiska överväganden	18
4. Resultat och analys	19
4.1 Arbetsmetoder	19
4.1.1 Förebyggande åtgärder	20
4.1.2 Insatsåtgärder	23
4.1.3 Svårigheter	29
4.2 Upplevelsen av samverkan	35
4.2.1 Intern samverkan	36
4.2.2 Extern samverkan	39
4.3 Det personliga engagemanget	41
4.3.1 Betydelsen för genomförandet av insatser	42
4.3.2 Betydelsen för samverkan	45
5. Avslutande diskussion	46
5.1 Sammanfattning och slutsats	46
5.2. Rekommendationer till Polisen	48
5.3 Förslag till vidare forskning	50
6. Referenser	51
7. Bilagor	57

1. Inledning

1.1 Problembeskrivning

År 1999 var Sverige det första landet i världen som kriminaliserade köp av sexuella tjänster (Jämställdhetsmyndigheten, 2021a). I internationella sammanhang blev detta angreppssätt mot köp av sexuella tjänster till en början känt som “den svenska modellen”, men har på senare år benämnts som ett nordiskt förhållningssätt trots att inte alla länder i Norden har anammat liknande lagstiftning (Langford & Skilbrei, 2022:165). Sveriges ställningstagande mot sexhandeln beskrivs vara präglad av en syn på prostitution som ett brett problem och som en konsekvens av, och bidragande faktor till, bristande jämställdhet. Även maktrelationer på strukturell- och individnivå som uppstår i samband med prostitution beskrivs ligga till grund för beslutet att kriminalisera sexköp. Mer specifikt har “den svenska modellen” ett tydligt fokus på att strypa efterfrågan och lagföra sexköpare, då de anses inneha en maktposition över den utsatta i prostitution (ibid:175).

Bekämpningen och förebyggandet av sexhandeln är numera en prioriterad fråga för regeringen (Jämställdhetsmyndigheten, 2021a) och arbetet mot sexköp är en del av Sveriges strategi för att motverka mäns våld mot kvinnor (Fjelkegård et al., 2022:20). Enligt en kartläggning av Folkhälsomyndigheten från 2017 har en av tio män i Sverige köpt sex (Folkhälsomyndigheten, 2019:10) och en väsentlig andel av personer som sålt sex uppger att de blivit utsatta för våld (Jämställdhetsmyndigheten 2021b:17). Den förebyggande delen av arbetet mot sexköp fokuserar till stor del på att minska efterfrågan, då den tillåter sexhandeln att fortgå (SOU, 2010:49 s. 14). Utöver den nationella samordningen mot prostitution och människohandel inom Jämställdhetsmyndigheten är Polisen en av de huvudsakliga myndigheter som arbetar för att bekämpa sexköp samt agera i förebyggande syfte. Polisen menar att mer än hälften av människohandeln i Sverige utgörs av prostitution och att människohandeln i sin helhet är det tredje mest lukrativa brottsområdet efter narkotika- och vapenhandel (Svedemyr, 2020).

Polisens arbete är en viktig del av bekämpandet av människohandel och prostitution, där ett övergripande mål för att bekämpa människohandeln är att angripa den organiserade brottsligheten som ligger bakom problemet (Polisen, 2019). Då det skett förändringar i

sexhandeln, exempelvis att gatuprostitutionen minskat och flyttat över till internetannonser vilket i sin tur kan medföra så kallade lägenhetsbordeller, har Polisen behövt anpassa sina metoder utefter brottsutvecklingen (Polismyndigheten, 2019:13). Under 2020 bedrev Polisen i Stockholm City en riktad insats mot prostitution i Stockholm under namnet Insats Torsk, som ämnade att bredda kompetensen internt men även förbättra samverkan med externa aktörer (Polisen, 2020a). Utöver de kompetenshöjande delarna omfattade insatsen även operativt arbete med spaning på misstänkta adresser, vilket ledde till gripandet av 42 sexköpare under en veckas tid (ibid.). Resultatet visade ett tydligt behov av Polisens arbete mot brottsproblematiken och har fortsatt bedrivits i andra städer, däribland Göteborg.

Under 2010 gjordes på uppdrag av regeringen en omfattande utvärdering av sexköpslagen med syftet att analysera dess tillämpning i praktiken och effekter på prostitutionen i Sverige (SOU 2010:49 s. 13-14). Efter att ha sammanställt dokumentation och forskning om lagens tillämpning, samt jämförelser avseende prostitution och människohandel för sexuella ändamål mellan länder, konstaterar utredningen att det saknas både dokumentation och forskning om Sveriges insatser mot prostitution, däribland arbetssätt för att nå sexköpare (ibid:93). Att bristen på forskning och utvärdering kvarstår bekräftas av Jämställdhetsmyndighetens kartläggningsrapport om prostitution och människohandel från 2021, som bedömer att “det finns få utvärderade metoder avseende förebyggande arbete som är effektutvärderade” och vidare att “endast ett fåtal studier rör insatser riktade mot efterfrågan och förövare” (Jämställdhetsmyndigheten, 2021b:33-34). Sexköpare beskrivs som en heterogen grupp och framställs “olika i flera avseenden och kan därför inte kategoriseras som en särskild typ av man” (Forsman & Korsell, 2008:23). Den främsta gemensamma nämnaren bland sexköpare är däremot kön; mellan år 1999 till 2007 anmäldes 1658 personer för sexköp där samtliga var män (Holmström & Skilbrei, 2008:328). Dessutom är prostitution en dold verksamhet som sker bakom stängda dörrar, vilket ytterligare försvårar arbetet med att kartlägga och studera fenomenet i sin helhet (ibid:303). Den kännedom som finns om brottsproblematikens omfattning är således beroende av de resurser som läggs ner på spaning och den prioritering av ärenden som görs inom Polisen och rättsväsendet (ibid:316).

1.2 Studiens syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att bidra till kunskap kring hur poliser i Göteborg bedriver sitt arbete mot sexhandeln. Flertalet rapporter och kartläggningar understryker att de metoder och arbetssätt som används för att förhindra köp av sexuella tjänster behöver följas upp och utvärderas (SOU 2010:49 s. 232) (Jämställdhetsmyndigheten, 2021b:33-34). Därav ämnar vi genom denna studie att bidra till forskningsfältet genom en analys av polisernas arbete mot sexköp, utifrån följande frågeställningar:

- Hur beskriver poliserna arbetet mot sexköp?
- Hur upplever poliserna den interna och externa samverkan i arbetet mot sexköp?
- Vilken betydelse har det personliga engagemanget för att driva arbetet mot sexköp och vilka konsekvenser kan det medföra?

Det finns flera orsaker till valet att analysera Polisens arbete mot sexköp i Göteborg. I rapporten “Köp av sexuella tjänster - En uppföljning av lagens tillämpning” som utgavs av Brottsförebyggande rådet (BRÅ) tidigare i år beskriver Fjelkegård et al. (2022:8) att Polisens arbete mot sexköp har fått en högre prioritering under de senaste åren. I dagsläget utgår arbetet mot sexköp från de människohandelsgrupper (MHG:s) som verkar i fem (av sju) polisregioner. Verksamheten som bedrivs är därav, till stor del, fokuserad på sexköpsfall med kopplingar till människohandel (ibid.). De senaste åren har människohandelsgrupperna organiserat utbildningsinsatser för att lokalpolisområdena (LPO:n) själva ska kunna arbeta mot “renodlade köp av sexuell tjänst”, vilket i sin tur medför att människohandelsgrupperna har fortsatt kunnat fokusera på brottslighet kopplat till människohandel (ibid.).

Under hösten 2020 bedrev Människohandelsgruppen i Göteborg en utbildningsinsats vid namn Nos Videre (latin för “vi ser dig”), i syfte att förbättra Polisens förmåga att minska och förebygga sexhandeln i hela Göteborg (Svedemyr, 2020). Eftersom ett uttalat mål med insatsen var att arbetet ska bli en del av den vardagliga verksamheten inom Polisen (Svedemyr, 2020) bedömer vi att det är viktigt att följa upp hur arbetet utvecklats bland poliser som deltagit i Nos Videre och efterföljande insatser. Någon tidigare studie av Polisens insatser mot sexköp har inte gjorts, och som nämnt tidigare finns det fortfarande få studier och utvärderingar av insatser riktade mot sexköp (Jämställdhetsmyndigheten, 2021b:33-34).

Genom vår kontakt med tolv poliser från fyra av fem lokalpolisområden i Storgöteborg har vi erhållit kunskap om polisernas erfarenhet av arbetet mot sexköp inom olika LPO:n. Med denna inblick kan vi hjälpa till att dokumentera den erfarenhetsbaserade kunskapen och bistå de yrkesverksamma genom att bevara kunskapen, oavsett vilka som i framtiden kommer att arbeta mot sexköp inom myndigheten. Med hjälp av teoretiska underlag bidrar vi även med rekommendationer i syfte att förbättra arbetet framöver.

1.3 Disposition

I följande kapitel redogör vi för de teoretiska perspektiv och den tidigare forskning som ligger till grund för studien (*kapitel 2*). Sedan följer en presentation av studiens metod, urval samt de etiska överväganden som vi tagit hänsyn till i samband med studien (*kapitel 3*).

Därefter presenteras resultaten i ett avsnitt där vi använder oss av de teoretiska perspektiv som presenterats i kapitel 2 för att analysera resultaten (*kapitel 4*). Avslutningvis sammanfattas studiens resultat (*kapitel 5*). I detta avslutande kapitel diskuteras även rekommendationer för Polisens framtida arbete mot sexköp samt förslag för framtida forskning inom ämnet.

1.3.1 Arbetsfördelning

Vår arbetsfördelning har sett ut enligt följande. Samtliga tolv intervjuer, förutom två (som Roxanne Hirvonen höll i), genomfördes tillsammans. Vi såg det som ett fördelaktigt upplägg att en ställde frågorna i intervjuguiden och den andra tog anteckningar och samtidigt försökte fånga upp intressanta frågor som ställdes i slutet av intervjun. Dessa roller byttes vid varje ny intervju. Sammanställning och kodning av resultat gjordes först individuellt för att sedan jämföra och kombinera det resultat vi båda fann var intressant att gå vidare med och analysera. I samband med inhämtning av litteratur har vi gemensamt sökt upp relevanta teorier och tidigare forskning. Därefter har Petronella Askenbom skrivit teoriavsnittet om upptäcktsrisk och avskräckning samt gräsrotsbyråkrati, medan Roxanne Hirvonen har skrivit om eldsjälur, projektmakare och teorier inom samverkan. Författandet av resultat, analys och diskussion har gjorts gemensamt.

1.4 Tidigare forskning

Wagenaar (2019:19) menar på att polisen, i ett flertal länder, har en betydande roll i den diskretionära regleringen av prostitution och särskilt i länder där prostitution är kriminaliserat eller där det råder en låg kulturell acceptans gentemot prostitution. Till följd argumenteras det att polisen agerar som en reglerare mot prostitution utefter samhällets syn på problematiken (ibid.). I Sverige, där endast köp av sexuella tjänster kriminaliserats, innebar implementerandet av sexköpslagen en hög grad av påverkan på Polisens arbete (Olsson, 2021b). Samtida prostitutionspolitik inom EU har växt fram kring synen att prostitution sällan är baserad på frivillighet och ofta är en konsekvens av människohandel. Som respons har olika länder antagit motstridiga juridiska ramverk baserade på exempelvis förbud, avskaffande eller legalisering (Hubbard et al., 2008). Hubbard et al. (ibid.) menar dock att det, trots dessa skillnader, finns ett gemensamt intresse av att förtrycka utrymmen av gatuprostitution. Sedan denna artikel från 2008 har forskning även pekat på att allt fler länder, trots skillnader i lagstiftning kring sexhandel, fokuserar på att strypa efterfrågan (Rosentel et al., 2021; Campbell et al., 2019).

I USA, där lagförande institutioner i majoriteten av landet har kriminaliserat både försäljning och köp av sexuella tjänster, har lokala domstolar på senare år infört reformer i syfte att strypa efterfrågan av sexuella tjänster (Rosentel et al., 2021). Syftet med reformerna har varit att skifta fokus från gripandet av prostituerade till att istället anhålla och gripa köpare (ibid.). Dock pekar forskning på att reformerna inte medfört någon skillnad i antalet anhållna sexköpare, då prostituerade fortfarande utgör majoriteten av de som lagförs för sexhandel (ibid.). Rosentel et al. (ibid.) menar att detta bland annat kan orsakas av institutionella faktorer såsom den gräsrotsbyråkrati som präglar polisens arbete. Då poliser som möter sexhandel besitter en särskild grad av handlingsutrymme, sägs detta påverka deras agerande i form av vilka som faktiskt kriminaliseras, då lagen förbjuder både köp och säljande av sexuella tjänster (ibid.). Vidare forskning menar även att handlingsutrymmet har en påverkan på polisens arbete i England (Campbell et al., 2019:39) då existerande lagar kring prostitution likt USA tillämpas selektivt av poliser. Den sammantagna utvecklingen i båda länderna är dock ett skifte mer fokuserat på att begränsa efterfrågan. På senare år har exempelvis den engelska diskursen i hög grad rört sig mot en kriminalisering gällande köp av sexuella tjänster (ibid.).

Forskningsprojektet ”Prostitution i Norden” genomfördes mellan 2007 och 2008 av NIKK (Nordisk information för kunskap om kön), i vilket man analyserar och jämför situationen avseende prostitution och människohandel för sexuella ändamål i de nordiska länderna med fokus på sociala åtgärder (Holmström & Skilbrei, 2008). Trots att ett förbud mot köp av sexuella tjänster kommit att betecknas den “nordiska modellen” så har det visat sig att ideologin bakom de sociala insatserna mot prostitution skiljer sig åt i länderna (ibid:385). Medan man i Norge, Finland och Danmark inriktar de sociala insatserna på skadereduktion¹ fokuserar de sociala insatserna i Sverige på att få människor ut ur prostitutionen (ibid.). Däremot lyfter rapporten att Sverige rör sig mer mot åtgärder som involverar skadereduktion, för att nå ut till de kvinnor som inte är redo att lämna prostitutionen (ibid:333). Trots att polisernas åtgärder mot sexköp i Göteborg faller inom situationell brottsprevention bedöms forskningen vara relevant då de aktörer Polisen samverkar med, däribland Socialtjänsten, erbjuder sociala åtgärder mot brottsproblematiken. Dessutom uttrycker flertalet poliser att målet med att erbjuda de prostituerade hjälp att är få dem ur prostitutionen, vilket diskuteras vidare i avsnitt 4.1.1 om förebyggande åtgärder.

Vidare har Fjelkegårds et al. (2022:8) rapport om köp av sexuella tjänster och lagens tillämpning visat på skillnader inom Polisen mellan olika områdens förutsättningar för att bedriva arbetet mot sexköp utifrån deras struktur, engagemang och resurser. Rapporten konstaterar att arbetet mot sexköp till stor del är beroende av individuella medarbetares, eller mindre grupper, engagemang mot brottsproblematiken (ibid.). En ytterligare aspekt som tas upp är att arbetet ofta sker under enstaka insatsveckor, varpå arbetet brister i dess kontinuitet och förmåga att avskräcka köpare av sexuella tjänster (ibid.). Vidare framhåller Fjelkegård et al. (2022:49) att det finns varierande inställningar till när ett ingripande bör ske. Å ena sidan finns det poliser som argumenterar för det arbets sätt där man avvaktar med ingripandet till efter det att brottet har skett (ibid:50). Det främsta argumentet för detta ligger i att poliser, genom att ingripa för tidigt, riskerar att gå miste om de bevis som finns efter det att brottet har skett. Vidare möjliggör avvaktandet att fortsatt spaning mot samma plats kan fortgå och således leda till en högre andel gripna, då risker för att röja pågående spaning minimeras (ibid.). De som ställer sig mot denna inställning pekar å andra sidan på de problem som kan uppkomma eftersom de prostituerade vid tillfället befinner sig i utsatta situationer där frivilligheten bakom är tvivelaktig (ibid.). Slutligen lyfter Fjelkegård et al. (2022:117-118)

---

¹ Skadereduktion = minska skador till följd av prostitution och människohandel genom bland rådgivning, terapi och uppsökande arbete (IMS, 2008:30)

vikten av Polisens samverkan med socialtjänsten vid den uppsökande verksamheten då den möjliggör utökad skydd för utsatta säljare. Rapporten betonar dels hur socialtjänsten är avgörande vid förtroendeskapande med säljare för att uppmuntra eventuell medverkan i rättsprocessen, samt i jobbet med att garantera att offren vid människohandel får tillgång till den hjälp de är behöriga till (ibid).

2. Teoretiska perspektiv och begrepp

Mot bakgrund av att utbildningsinsatsen *Nos Videre* syftar till att både utveckla Polisens arbetsmetoder mot prostitution och skapa förutsättningar för att arbetet mot sexköp ska bli en del av den ordinarie verksamheten (Polisen, 2020b), bedömer vi att en kombination av kriminologiska och organisatoriska teorier möjliggör en analys av Polisens arbete mot sexköp. Med hjälp av en abduktiv ansats, som förtydligas i nästkommande avsnitt, har vi kunnat utgå och hämta inspiration från bland annat teorier kring samverkan medans övriga teorier blev relevanta först när en större mängd material hade granskats. Det förebyggande arbetet mot sexköp kan förklaras utifrån situationellt brottspreventiva element inom kriminologisk teori, däribland upptäcktsrisk och avskräckning genom polisiär synlighet. Vidare kan teoretiska begrepp inom organisationsteori bidra till en förståelse kring dels hur Polisen organiserar sitt arbete mot sexköp utifrån deras roll som gräsrotsbyråkrater och eldsjälar samt deras syn på engagemang och samverkan.

2.1 Upptäcktsrisk och avskräckning

Inom brottsprevention skiljer man generellt på socialt och situationellt utformade åtgärder; inom den förstnämnda kategorin inkluderas åtgärder för att minska benägenheten att begå brott genom att påverka människors moral och integrering i samhället (Dahl & Månsson, 2003:16), medan man inom situationell brottsprevention fokuserar på åtgärder för att förhindra eller försvåra möjligheten att begå brott genom att förändra de situationer där brottsliga handlingar inträffar (Björge, 2016:12). Enligt Dahl & Månsson (2003:19) har Polisen som aktör kompetens och möjligheter att främst verka inom den situationella brottspreventionen. Clark (1980:142) utvecklade de första övergripande strategierna inom situationell brottsprevention, varav en av de grundläggande mekanismerna är att öka risken för upptäckt för den som tänkt begå brott (ibid:142). Clarke (1995:106) beskriver även

fenomenet situationell avskräckning, som innebär att gärningsmän har en tendens att snarare ta i beaktning de omedelbara riskerna att åka fast än vilket straff de eventuellt kan få senare. Därav bedöms det vara mer rationellt att skapa en rädsla för att bli gripen än för själva straffet (Clarke, 1995:106). Enligt Björge (2016:22) beror den faktiska avskräckningseffekten på upptäcktsrisken, grad av straffets stränghet och om straffpåföljden implementeras kort efter brottet. Polisen kan tänkas ha en betydande roll i att påverka den situationella upptäcktsrisken och avskräckningen i samband med arbetet mot sexköp, med hjälp av metoder såsom spaningsinsatser respektive synlighet. Ett snabbt genomförande av straffpåföljden kan ske i form av strafföreläggande, i samband med gripandet, till den som åker fast för sexköp (Olsson, 2021a:109).

2.2 Gräsrotsbyråkrater

Eftersom poliser kan beskrivas som typiska gräsrotsbyråkrater, präglas mycket av deras arbete av gräsrotsbyråkratiers specifika omständigheter och utmaningar (Lipsky, 2010:3). Lipsky (ibid.) definierar gräsrotsbyråkrater som personer anställda inom offentlig sektor, som i sitt arbete har en direkt kontakt med medborgare och har dessutom en stor handlingsfrihet sett till hur de utför sitt arbete. Handlingsfriheten ses som nödvändig för att hantera arbetets komplexitet, då det till exempel inte finns någon möjlighet för poliser att använda sig av detaljerade manualer vid ingripanden på grund av unika situationer som kräver situationsanpassade bedömningar (ibid:15). Enligt Lipsky (ibid:27-28) karaktäriseras gräsrotsbyråkraters arbete av särskilda omständigheter, där följande kan identifieras hos Polisen:

1. Kroniskt otillräckliga resurser i förhållande till de anställdas arbetsuppgifter. Inom Polisen handlar det framförallt om resursbrist i form av tid och personal, där dessutom viss personal kan ha bristande utbildningsnivå eller erfarenhet för att hantera ett specifikt problem (såsom prostitution) (ibid:30-31).
2. Efterfrågan på deras tjänster tenderar att öka för att möta utbudet. Detta hör ihop med deras kroniskt otillräckliga resurser, eftersom ett tillskott av resurser medför en direkt efterfrågan på fler tjänster (ibid:33). Efterfrågan på deras tjänster kan dessutom vara oförutsägbar (ibid:37), till exempel en drastisk ökning av skjutningar i ett område som

i sin tur kräver en ökad prioritering av Polisens resurser och personal och därmed en minskad prioritering av insatser mot sexköp.

3. Klienterna är mestadels ofrivilliga. Vanligtvis har gräsrotsbyråkratier monopol på sina tjänster, vilket innebär att medborgarna inte kan få dem någon annanstans (ibid:54). Det innebär att klienter inte har någon möjlighet att dra sig tillbaka från eller undvika möten med arbetaren (ibid.), vilket i samband med arbetet mot sexköp är poliserna. Både köpare och säljare av sexuella tjänster kan betraktas som klienter till Polisen, det vill säga mottagare av Polisens insatser, och dessutom ofrivilliga sådana då båda parterna har ett intresse av att dölja verksamheten för Polisen.

2.3 Samverkan

Vi har vidare valt att framhålla teoretiska perspektiv inom samverkan, då en stor del av Polisens arbete mot sexköp präglas av det; både internt inom myndigheten och med externa aktörer såsom socialtjänsten och organisationer som verkar i syfte att stötta offer och erbjuda hjälp till köpare av sexuella tjänster. Samverkan beskriver processen av att integrera med varandra för ett gemensamt syfte och syftar till den process som organisationer ingår i, för att tillsammans med andra organisationer uppnå ett mål som hade varit omöjligt att åstadkomma på egen hand. Därmed väljer man att interagera med andra parter för att nyttja varandras kompetenser (Lindberg, 2009:6). Samverkan kan också ses som en möjlighet för att “rationalisera, förenkla och förbättra” arbete, för att på så vis i största mån undvika ett onödigt slöseri av resurser som uppstår när exempelvis olika aktörer bedriver samma arbete (Danermark, 2005:9).

Ett antal faktorer kan enligt Lindberg (2009:56-58) främja eller hämma samverkan. Bland faktorer som kan främja samverkan lyfts vikten av att en person agerar i rollen av en projektledare, som kan hålla ihop aktiviteterna som ingår i samverkansprocessen och kartlägga vad som förväntas av aktörerna. Vidare belyser Lindberg (ibid.) att engagemang är en huvudfaktor i samverkan. Vägen till ett effektivt och långvarigt engagemang sägs bero på en frekvent och väl fungerande dialog mellan deltagarna, vilket bidrar till ett gemensamt “sakengagemang” i samverkan och håller det gemensamma målet vid liv samtidigt som det tar till vara på de olika kompetenserna som respektive aktör bidrar med (ibid.). Därutöver

sägs dialogen bidra till att lösa eller undvika konflikter som kan uppstå vid meningsskiljaktigheter, då kollektiva lösningar och strategier ofta växer fram i diskussionsforum. Balansen mellan fokus på det gemensamma och olikheterna är därmed en viktig förutsättning för effektiv samverkan (ibid.). Ytterligare en framgångsfaktor för samverkan är att aktörerna har ett genuint förtroende för varandra. En följd av ömsesidigt förtroende är att risken för negativa attityder minimeras, därav bevaras förutsättningarna för att motivationen att delta fortgår genom hela processen av samverkan. Trots att det kan vara en tidskrävande process beskrivs det vara en viktig grund i en lyckad samverkan (ibid.).

Faktorer som kan hämma samverkansprocessen är bland annat att arbetet försvåras om deltagarna har olika syften med att delta i samverkan och om dessa syften skiljer sig åt alltför mycket (Lindberg, 2009:59-62). Det kan även uppstå svårigheter till följd av skillnaderna i deltagarnas uppdrag och arbetsuppgifter samt att respektive deltagare har olika synsätt gällande den övergripande problematiken som arbetet kretsar kring (ibid:59). Deltagare kan även möta utmaningar till följd av de olikheter i organisatoriska kulturer de har tidigare erfarenhet av. Exempelvis kan målen med samverkan vara svårare att uppnå för vissa deltagare till följd av deras verksamhets förutsättningar (ibid:59). Därför är det viktigt att formulera mål som är rimliga för samtliga deltagare och deras olika förutsättningar (ibid:60). För att undvika att orealistiska krav och förväntningar utvecklas bör deltagare vara villiga att kompromissa och diskutera fram rimliga ambitioner kring samverkan (ibid:60). Det kan även underlätta att deltagarna får kunskap om vad respektive aktör kan och får göra för att undvika missförstånd, orealistiska förväntningar och besvikelser (ibid:61). Slutligen kan "avsaknaden av beslutskraft" hos deltagarna som ingår i samverkan skapa svårigheter i form av tid, vilket till och med kan resultera i att samverkansprocessen stannar av helt på grund av tidsåtgången som krävs bland respektive verksamhet för att kunna fatta beslut (ibid:62).

Gällande hur aktörer upplever samverkan föreslår Danermark (2005:9) att medarbetare kan uppleva samverkansprocessen som något positivt då den kan bidra till ny kunskap, möjliggöra kunskapsdelning bland deltagare samt vara en möjlighet för medarbetare att se organisationens arbete utvecklas. Å andra sidan kan samverkan även upplevas negativ då den riskerar att bli en långsiktig process med ett osäkert slutresultat (ibid). Danermark (ibid.) påpekar att denna osäkerhet kan medföra ett otydligt mandat samt oklara arbetsuppgifter och således leda till stress hos de involverade parterna. Vidare beskrivs samverkan kunna upplevas som negativt om den blir alltför tidskrävande och långsiktigt i kombination med att

den inte får tillräckliga resurser (ibid:10). Danermark (ibid.) beskriver att utomstående ibland kan anta att samverkansprocessen enbart medför positiva konsekvenser och upplevelser, men att verkligheten speglar något annat när man tar hänsyn till perspektiv från deltagarna i processen. Till följd av detta vill vi med hjälp av teoretiska fynd inom samverkan undersöka hur poliserna själva upplever samverkan i arbetet mot sexköp för att skapa en mer realistisk bild av verkligheten.

2.4 Eldsjälar & projektmakare

Då vi under intervjuernas gång uppmärksammade att ett flertal av personerna som deltog i insatser mot sexköp uttryckte ett särskilt intresse för brottsproblematiken och frivilligt engagerade sig i frågan, drogs vår uppmärksamhet till forskning kring särskilt engagerade personer. Philips (1988:1) definierar eldsjälar som “personer som engagerar sig starkt i en aktivitet eller verksamhet”. Han beskriver vidare att ett starkt personligt engagemang är ett återkommande kännetecken bland personerna han studerat och definierar som eldsjälar. Palm (2008:61) beskriver att den gemensamma nämnare för eldsjälar är att personerna ofta engagerar sig för andras skull och för en specifik ide. Utöver “ordinarie” eldsjälar, som beskrivs som personer som upprätthåller en verksamhet eller ett projekt, menar Brännberg (1996:44) att det finns eldsjälar som även drivs av en stark vilja att överskrida befintliga strukturer och skapa nya projekt; dessa benämner han som *projektmakare*. Båda sortens eldsjälar har, enligt Brännberg (ibid.), en mycket betydelsefull roll i en verksamhet.

Gällande sociala projekt tycks dessa i många fall vara beroende av individers engagemang, i synnerhet till en början. Radman och Skaresund (2009:7) betonar detta då de funnit att flera studier tyder på att utvecklingsprojekt är beroende av eldsjälares engagemang och ihärdighet. Då projektmakare skapar nya projekt genom brinnande engagemang, är det vanligt att dessa personer ses som symboler för projektet, varpå deras engagemang stärks ytterligare (Brännberg, 1996:144).

Perspektiv kring eldsjälar berör även riskerna med ett brinnande engagemang. Exempelvis skriver Brännberg (ibid:153) att projektmakare i längden kan medföra negativa konsekvenser för projektets syfte, till exempel om projektet blir alltför beroende av dessa personer. Det riskerar att göra projektet mycket sårbart då individer inom verksamheter exempelvis kan

byta tjänst eller sjukskriva sig, varpå projektet riskerar att bli stillastående utan dessa personers engagemang (ibid:153). Därav beskrivs att en viktig förutsättning för en projektmakares framgång är att personen lyckas engagera sin omgivning till att vilja arbeta i projektet i syfte att nå dess målsättning. Det är därför även viktigt för att skydda projektet från sårbarhet, att projektet efter uppstart tar ett steg mot mer ”kollektiva former” genom att involvera flera personer i arbetet och till exempel skapa en ”kärntrupp” som kan ta efter projektmakarens roll (ibid:154). En kärntrupp kan agera som en ledningsgrupp vars uppgift är att skapa förutsättningar för andra projektmakare att förverkliga projektidéer och värna om personalens engagemang. Vidare är eldsjälares engagemang inte bara av betydelse för projektets utveckling utan även för de utsatta som projektet ämnar att hjälpa, vilket Borg (2005:26) kontextualiserar då hon skriver att “bemötandet av offer för människohandel varierar från kommun till kommun och att det i många fall är beroende av tjänstemannens personliga engagemang”. Det är därmed av betydelse att undersöka det personliga engagemangets betydelse och omfattning i Polisens arbetet mot sexköp.

Slutligen är det intressant att analysera materialet utifrån begreppet eldsjälur då samverkansprocessen, enligt Lindberg (2009:56-58), präglas av engagemang. Tidigare studier har även visat att personliga övertygelser och normer hos gräsrotsbyråkrater påverkar beslut på mikronivå (Liljegren et al., 2021:75). Vidare kan gräsrotsbyråkratens personliga intresse och värderingar ha stor betydelse för hur genomförandet av en åtgärd utformas (Lipsky, 2010:207). Därmed kan teorin om gräsrotsbyråkrater, tillsammans med perspektiv kring samverkan och eldsjälur, bidra med en förståelse för hur handlingsutrymmet är en förutsättning för att verka som eldsjälur och samverka i samband med arbetet mot sexköp.

3. Studiens metod

3.1 Intervjuer

Studios metod är baserad på kvalitativa, semistrukturerade intervjuer. Bryman (2012:470) menar att metoden ger en god möjlighet att få ta del av intervjupersonens egna uppfattningar. Vid semistrukturerade intervjuer kan en intervjuguide med formulerade frågor förberedas, men metoden ger även spelrum att frånga de färdigformulerade frågorna, då forskare själva väljer hur pass detaljerat manuset skall vara (Kvale, 2008:57).

Vi har sammanställt en intervjuguide utifrån studiens frågeställningar med frågor som på olika sätt berör samverkan, utveckling av arbetet samt svårigheter, förebyggande åtgärder och arbetsmetoder inom arbetet mot sexköp. Med hjälp av förutbestämda frågor har vi ställt samma frågor till samtliga deltagare för att kunna urskilja mönster i svaren, såsom likheter och skillnader i polisernas upplevelser av arbetet. Dock har vi inte låst oss till intervjuguiden utan istället, med hänsyn till en semistrukturerad intervjustruktur, uppmuntrat intervjupersonerna att utveckla sina svar genom följdfrågor när teman eller upplevelser av särskilt intresse tagits upp. Semistrukturerade intervjuer har på så vis bidragit till en flexibilitet som främjat möjligheten att få insikt i deltagarnas olika perspektiv inom ämnet.

Intervjuerna genomfördes i form av individuella intervjuer mellan mars och maj månad både fysiskt och digitalt, beroende på respektive deltagares preferens. De spelades in med hjälp av appen Röstmemon på våra mobiltelefoner. Varje enskild intervju tog mellan 30 till 60 minuter. Ett av intervjutillfällena skedde i en grupp av tre poliser, enligt önskemål från dem. Det inspelade materialet transkriberades sedan och bearbetades genom kodning med hänsyn till våra forskningsfrågor. Transkriberingarna utfördes genom att vi lyssnade igenom inspelningarna och ordagrant skrev ner samtliga intervjuer i ett dokument. Vi valde att endast eliminera utfyllnadsord som inte bidrog till deltagarnas svar utan snarare försvårar läsningen av materialet (exempelvis utfyllnadsord som “typ” och “liksom” som används frekvent i talspråk). Utifrån de riktlinjer som ges för kvalitativ dataanalys av Bryman (2012:569) kodade vi sedan materialet genom att först läsa och skriva ner initiala intryck i enlighet med öppen kodning; en process som går ut på att bryta ner, undersöka och kategorisera kvalitativ data (ibid.). Därefter skedde en individuell process där var och en för sig letade efter mönster, formulerade teman och kodade materialet utefter dessa i syfte att få med olika perspektiv utan att influera varandra. Efter den individuella kodningsprocessen diskuterade vi gemensamt hur vår analys på bästa sätt kan struktureras upp och kom överens om att följande teman var av störst intresse för att besvara våra forskningsfrågor: arbetsmetoder, samverkan och engagemang. Bryman (ibid:401) förklarar att abduktivt resonemang tillåter forskare att formulera teoretiska ramverk som grundar sig på det insamlade intervjumaterialet. Detta har vi valt att anamma genom att låta ovan nämnda teman ligga till grund för valet av de presenterade teoretiska ramverken.

3.2 Urval

Vi har använt oss av ett målinriktat urval för att välja deltagare till studien, vilket innebär att forskningsfrågorna har styrt urvalet och utgår från särskilda kriterier för att hitta deltagare (Bryman, 2012: 416). Med hänsyn till forskningsfrågorna i denna studie har kriteriet varit att personerna som tillfrågats har viss erfarenhet av att arbeta mot sexköp. Typen av målinriktad urvalsstrategi som vi använt oss av har inslag av snöbollsinsamling, som går ut på att forskare väljer ut en liten grupp av personer som på något sätt är centralt sammankopplade till forskningsfrågorna (Bryman, 2012: 424). De initiala deltagarna föreslår sedan ytterligare deltagare som har den erfarenhet som studiens kriterier efterfrågar (ibid.). Dessa personer kan sedan, i sin tur, föreslå vidare deltagare så att urvalet växer likt en rullande snöboll (ibid.). Snöbollsinsamling rekommenderas när forskare vill nå urval som kan vara svåra att nå ut till utan ett etablerat kontaktnät (ibid.). Den initiala grupp av personer som vi kontaktade grundar sig på en person som vi kom i kontakt med i samband med en tidigare kurs under utbildningen, då vi hade kontakt med poliser som har deltagit i och ansvarat för insatsen Nos Videre. Vi hade därmed vetskap om vissa potentiella deltagare. Utöver dessa deltagare fick vi, i samråd med flera kontaktpersoner, information om potentiella deltagare från Polismyndigheten som vi sedan ställde en förfrågan till om att delta i studien. Utan snöbollsinsamling som strategi anser vi att det vore svårt att få insikt i vilka aktörer som bör efterfrågas, då våra initiala kontaktpersoner inom Polismyndigheten varit avgörande i urvalsprocessen. Dock anses målinriktat urval, såsom snöbollsinsamling, vara begränsad i förmågan att kunna generalisera resultaten till en större grupp, likt all kvalitativ forskning (ibid:416). En begränsning med snöbollsval kan vara att den "färdiga snöbollen" (urvalet) innehåller en alltför begränsad andel av en redan snäv population (Esaiasson et al, 2007:216). Dock ger strategin en möjlighet för oss att nå det nätverk som våra initiala kontakter har tillgång till, vilket vi som befinner oss utanför myndigheten saknar. På så sätt lyckades vi etablera kontakter inom varje LPO och därmed få ett urval bestående av poliser inom olika tjänster, och olika nivåer av erfarenhet av arbete mot sexköp, varpå vi argumenterar för att urvalet bidrar med ett brett material i syfte att besvara forskningsfrågorna. Vi försäkrade oss också om att urvalet skulle bidra med ett mångsidigt och nyanserat perspektiv, genom att undvika att aktörerna hade samma kön, ålder och erfarenhetsgrad. Därmed anser vi att valet av urvalsstrategi varit lämplig i denna studie då resultaten ämnar att bidra med insikt i Polisens arbete mot sexköp, utifrån deltagande polisernas perspektiv.

3.2.1 Medverkande aktörer

Med hjälp av snöbollsurval som urvalsstrategi lyckades vi etablera kontakt med samtliga lokalpolisområden inom polisområde Storgöteborg; Kungälv, Syd, Hisingen, Nordost och City. Av dessa områden valde poliser från fyra LPO:s att medverka i studien, samt två deltagare som är anställda för hela PO Storgöteborg. Området som tackade nej till att medverka angav som anledning att de inte bedriver något arbete mot sexköp. Vidare har vi valt att inte skriva ut namnen på de deltagande områdena med hänsyn till deltagarnas konfidentialitet. Tolv poliser har intervjuats och dessa kommer att benämnas med bokstaven P och siffra i redovisningen av resultat och analys, för att försäkra att samtliga aktörers anonymitet bevaras.

3.3 Etiska överväganden

De etiska överväganden som vi gjort utgår från fyra huvudaspekter som Bryman (2012: 135) lyfter fram som centrala i forskningsetiken. Dessa aspekter är följande; (1) att försäkra att deltagarna inte kommer till skada, (2) att få informerats samtycke från deltagarna, (3) att deltagarnas personliga integritet respekteras samt (4) att deltagarna får information om studien för att undvika vilseledande. Den första aspekten, att undvika skada, har beaktats på så sätt att vi informerade deltagarna om att de när som helst kan avsluta sitt deltagande i studien utan att ange skäl. Vi har även visat hänsyn till deltagarnas konfidentialitet för att ytterligare försäkra att ingen deltagare ska komma till skada av sin medverkan. Detta gjordes genom att endast vi och handledaren fick ta del av inspelningar och transkriberingar samt att både inspelningar och transkriberingar kommer att förstöras när arbetet är godkänt. Känsliga uppgifter, såsom namn, hanterade vi med försiktighet genom att använda oss av kodord och förkortningar i dokumenten som innehöll det transkriberade materialet. Dessutom har vi, med hänsyn till konfidentialiteten för medverkande aktörer, valt att inte skriva ut deltagarnas namn eller vilket LPO de tillhör i uppsatsen då det endast är ett fåtal deltagare från varje LPO. En beskrivning och identifiering av aktörens LPO skulle kunna riskera att röja dennes identitet. För att undvika detta har vi istället beskrivit respektive deltagare med förkortningar, vilket presenterats i föregående avsnitt.

Fortsättningsvis lämnade samtliga deltagare *informerat samtycke* genom att skriva under ett samtyckesformulär (se Bilaga III), efter att de fått ta del av både muntlig och skriftlig information om studien samt fått möjligheten att ställa frågor till författarna. Vid digitala

intervjuer, där samtyckesformulärer inte kunde fyllas i personligen, lämnades samtycke muntligt. Vi tog hänsyn till deltagarnas *personliga integritet* genom att informera deltagarna att de kan välja att avstå att svara på frågor och på så vis ge deltagarna friheten att själva avgöra vilka frågor som besvaras. Den fjärde etiska aspekten som uppmärksammats; *att undvika vilseledande*, har försäkrats genom att vi varit transparenta i den information som deltagarna fått ta del av. Samtliga deltagare fick ta del av ett informationsbrev (se Bilaga II) där vi presenterar studiens syfte, studiens tillvägagångssätt, hur deltagarens uppgifter kommer att hanteras, information om frivilligt deltagande samt kontaktuppgifter till oss och ansvarig handledare på institutionen. Trots att vi under studiens gång korrigerat forskningsfrågorna och formulerat teman och teorier allt eftersom, har vi inte skiftat studiens syfte till den grad att vi anser att det kan påverka deltagarnas medverkan.

Ytterligare etiska frågor som diskuterats berör processen efter genomförandet av intervjuerna, nämligen transkriberingen och analysen av intervjumaterialet. Bland annat har vi lagt fokus på att transkriberingarna av intervjuerna är lojala till vad intervjupersonerna sagt, vilket Kvale (2008:24) lyfter som en viktig etisk aspekt i bearbetningen av intervjumaterialet. Detta har vi tagit hänsyn till genom att vi ordagrant transkriberat materialet (bortsett från fyllnadsord). Dessutom har vi även valt att inkludera ordagrant transkriberade citat i kommande avsnitt (resultat och analys) för att låta läsaren ha möjlighet att själv tolka citaten och förstå de resonemang som ligger till grund för våra slutsatser.

4. Resultat och analys

I följande kapitel presenteras studiens resultat och analys. Kapitlet är strukturerat i enlighet med frågeställningarna och de huvudsakliga teman som tidigare beskrivits. Inledningsvis kommer vi att gå igenom de arbetsmetoder som präglar arbetet mot sexköp enligt poliserna (4.1) för att gå vidare med tematiska analyser av polisernas upplevelser av samverkan (4.2) och till sist betydelsen av det personliga engagemanget (4.3).

4.1 Arbetsmetoder

Polisernas beskrivning av sina arbetsmetoder kan kategoriseras och analyseras utifrån tre delar; förebyggande åtgärder, insatsåtgärder och svårigheter. De förebyggande åtgärderna är

som namnet antyder; åtgärder som poliserna beskriver att de använder sig av för att förhindra och försvåra sexköp. Insatsåtgärder involverar de direkta åtgärderna för att upptäcka och lagföra sexköpare, däribland utbildnings- och spaningsinsatser. Svårigheterna som framförs av poliserna är kopplade till brottsproblematikens egenskaper och resurser.

4.1.1 Förebyggande åtgärder

Nästintill samtliga poliser som vi talat med lyfter synlighet som en viktig aspekt i det förebyggande arbetet, både i form av polisiär synlighet ute på fältet men även i sociala medier. Till exempel beskrivs att de aktivt väljer att visa upp sig, med målad polisbil och uniform, vid adresser där de tidigare gjort insatser eftersom “genom att visa upp oss så skrämmer vi ju även de här som ska köpa sex för att de ser att det är poliser i området” (P8). Flera av poliserna framför även att de går ut med information om deras arbete mot sexköp i både sociala medier och nyhetsmedier, främst i samband med deras riktade insatser, för att visa att Polisen jobbar mot brottsproblematiken. En områdespolis beskriver:

Vi har medvetet valt att gå ut ganska mycket i media med vårt arbete. Vi jobbar inte mot det som man kanske borde göra men allting får ställas i något slags perspektiv. Den här känslan av övervakning, försöka få den större. Om man har en tanke på att köpa sex, få folk att tänka att det finns en rejäl risk att Polisen är där, är det värt den risken? (P3)

Vissa av poliserna upplever att synligheten i media har en brottsförebyggande effekt, och då “speciellt för Svenssons att dom vet om att vi är ute, det är inte riskfritt att gå ut och köpa sex” (P2). Om man tolkar det som att uttrycket “Svensson” syftar till att beskriva en genomsnittlig svensk man med hänsyn till bland annat inkomst, boende och sociala förhållanden (Forsman & Korsell, 2008:24), kan det innebära att upptäcktsrisken för sexköp har särskild betydelse för denne. Ett exempel på detta kan vara P12:s beskrivning av en man som åkt fast för sexköp:

Det stora straffet är ju oftast inte böterna. Jag har ju stött på en trebarnspappa som har varit livrädd för att... aa men “kommer det här gå till domstol, kommer det här bli offentligt”, eller “kommer det skickas hem papper”

Enligt Björger (2016:22) har familj, vänner och media betydelse för den informella sociala bestraffningen. De sociala kostnaderna av att köpa sex kan vara mer skadliga för många av männens privatliv och karriärer, och därför mer avskräckande än straffrättsliga åtgärder (ibid.). I en tidigare studie av straffpåföljder av sexköp konstaterar Olsson (2021:109) att strafförelägganden är mer förekommande än tingsrättsdomar bland dömda sexköpare med högst årsmedelinkomst, vilket kan tyda på att de är "en grupp som troligen innehar en viss status och ställning i samhället och som har råd att betala och mest att vinna på att hemlighålla sitt sexköp" (ibid:110). En viktig poäng är dock att den sociala bestraffningen förutsätter att det finns en risk för upptäckt av Polisen. Därmed kan man dra slutsatsen att poliserna har en betydande roll i det förebyggande arbetet mot sexköp genom att avskräcka potentiella köpare.

En annan aspekt av det brottsförebyggande arbetet involverar förmedling av hjälp i form av socialt stöd till kvinnorna som säljer, och männen som köper, sexuella tjänster. Ett av målen med Polisens organiserade insats Nos Videre var att se och försöka erbjuda hjälp till de personer (oftast kvinnor) som befinner sig i den utsatta situationen. P12 berättar att en del av det förebyggande arbetet innebär att "arbeta uppsökande och stämma träff med kvinnorna, gå dit i egenskap av polis och bara informera, vet de vart man ringer om det händer någonting". En av poliserna beskriver hur mötet med kvinnorna kan se ut under en insats mot sexköp:

Vi tar kontakt med kvinnorna som säljer och försöker samtala med dem och få dem att förstå att de kan få hjälp och så vidare [...] och förebyggande kan ju då vara då att vi är på en plats där vi har sexköpare och så håller vi förhör med kvinnor och på det sättet försöka få dem ur detta och inte fortsätta. (P5)

Syftet uppges vara att förmedla hjälp till kvinnorna för att ta sig ur prostitutionen, och som P3 förklarar; att "få dem bort från den marknaden och minska antalet potentiella personer som säljer sex". Sett till tidigare forskning om prostitutionen och dess åtgärder i Norden skiljer sig ideologin bakom de sociala insatserna åt. I andra nordiska länder inriktas de sociala insatserna på skadereduktion, medan man i Sverige fokuserar på att få människor ut ur prostitutionen (Holmström & Skilbrei, 2008:385). Även om flera av poliserna framhåller vikten av att erbjuda hjälp och att "lotsa kvinnorna vidare till rätt instans" (P3) så verkar det yttersta målet vara att få dem ut ur prostitutionen. Detta är i enlighet med det svenska förhållningssättet mot prostitution som ser kritiskt på att fokusera alltför mycket på

skadereducerande insatser, då dessa kan uppmuntra kvinnor att stanna kvar i prostitutionen genom att göra det säkrare och därmed även mer attraktivt att sälja sex (Levy, 2014:142).

Flera av poliserna beskriver även att deras kontakt med kvinnorna oftast sker tillsammans med regionkoordinatorerna² eller socialtjänsten, då en regionkoordinator eller socialsekreterare följer med under insatserna. Regionkoordinatorerna, som är anställda på uppdrag av Jämställdhetsmyndigheten, har en spetskompetens inom just människohandel och prostitution (NMT, 2022). I samband med polisernas arbete med att erbjuda hjälp till de prostituerade beskriver P2 att “de [regionkoordinatorerna] är superduktiga, och vi kan lita på att de gör detta seriöst”. Med tanke på att polisens kompetens och möjligheter främst finns inom den situationella brottspreventionen (Dahl & Månsson, 2003:19) kan det antas vara till betydande hjälp att ha med stöttande aktörer under insatserna vars jobb fokuserar på de sociala åtgärderna, såsom minskad skadeverkan och rehabilitering (Björgero, 2016:33). P2 framhåller exempelvis att arbetet tillsammans med socialtjänsten är viktig “för att vi ska få bra kvalitet på arbetet”.

Poliserna förmedlar även hjälp till sexköpare genom att informera om KAST (Köpare Av Sexuella Tjänster), som är en mottagning inom socialtjänsten för personer med upplevd problematik kring sitt sexuella beteende och där man erbjuder samtalsstöd riktat till köpare av sexuella tjänster (Forsberg et. al, 2020:6, 11). Likt polisens önskan att minska antalet potentiella personer som säljer sex, som nämnts ovan, så beskriver en områdespolis att “vi försöker strypa efterfrågan genom att motivera köpare att inte köpa igen”. Utöver att arbeta brottsförebyggande genom att försöka öka upptäcktsrisken och avskräcka sexköpare så poängterar en av poliserna, som tillhör en av de LPO:s där man arbetar mycket mot brottsproblematiken, betydelsen av sociala åtgärder:

Om du får sitta i fängelse en vecka det är ju skitsamma, det gör varken till eller från. Jag tror inte det avskräcker, men jag tror att om du faktiskt sen får hjälp att komma tillrätta med det, så kan du kanske komma ut starkare och inte gör om det...så slipper utsatta tjejer sälja sex till samma man två gånger (P3)

---

² Regionkoordinatorer = “socialsekreterare med människohandel som specialområde och som arbetar nära polisen med hela polisregionen som täckningsområde” (Fjelkegård et al., 2022:12)

Fjelkegård et al. (2022:102) framhåller att köpare sällan söker sig till samtalsstöd på egen hand, utan det är i samband med polisens ingripanden som man kan nå ut till dem för att erbjuda stödinsatser eftersom det är först då “dessa män är motiverade och kan ta till sig att de eventuellt har ett hjälpbehov”. Det innebär att socialtjänsten, som KAST tillhör, är beroende av Polisens arbete för att kunna nå ut och erbjuda hjälp till sexköpare (ibid.).

Sammanfattningsvis bygger polisernas förebyggande åtgärder mot sexköp dels på avskräckande mekanismer, genom att öka risken för upptäckt genom polisiär och medial synlighet. Sexköp är ett brott som är starkt förenat med känslan av skam och skuld (Olsson, 2021:98), vilket innebär att den avskräckande effekten kan tänkas vara stor gentemot just sexköpare. Polisernas förebyggande arbete involverar även sociala stödinsatser till både köparna och säljarna. Genom att arbeta uppsökande både på egen hand och tillsammans med socialtjänsten har de en viktig roll i att nå ut till och fånga upp både köpare och säljare, eftersom båda grupperna sällan är villiga att själva söka hjälp (Fjelkegård et al., 2022:102). Poliserna vi talat med lyfter dock det faktum att hjälpen inte alltid når fram till varken köpare eller säljare, vilket kommer att diskuteras i avsnitt 4.1.3 om upplevda svårigheter med arbetet mot sexköp.

4.1.2 Insatsåtgärder

Polisens organisering av insatsåtgärder mot sexköp kan beskrivas utifrån två nivåer; dels större regionala utbildningsinsatser där man samlar deltagare från de olika LPO:erna, samt riktade insatser mot sexköp inom respektive LPO. Följande avsnitt kommer att beskriva och analysera dessa insatsåtgärder med utgångspunkt i polisernas upplevelser och erfarenheter. Vi var framförallt intresserade av att förstå hur arbetsmetoderna ser ut och hur poliserna själva upplever deras förutsättningar för att arbeta mot brottsproblematiken.

Nästintill samtliga poliser som vi talat med har deltagit i minst en av de större organiserade insatserna mot sexköp i region Väst; Nos Videre och EMPACT, som ägde rum hösten 2020 respektive hösten 2021. Båda insatserna hade liknande upplägg med ett utbildningsmoment om själva brottsproblematiken och arbetssättet mot prostitution, för att sedan applicera kunskapen ute på fältet genom riktade insatser mot adresser där man misstänkte pågående prostitution. Nos Videre samordnades av Människohandelsgruppen i region Väst som har

hand om olika typer av människohandelsärenden, däribland människohandel för sexuella ändamål (Polismyndigheten, 2019:86). Gemensamt för utbildningsinsatserna är att arbetet mot sexköp ska bli en del av den vardagliga verksamheten hos Polisen och att deltagarna tar kunskapen från insatserna vidare till sina respektive LPO:n (Svedemyr, 2020; von Sydow, 2021). Kunskapsspridning till sina LPO:n lyfter flera poliser fram som betydelsefullt för arbetet. En polis beskriver:

Nos Videre gav oss grundkunskap och att vi fick jobba där med erfarna kollegor som hade jobbat med det här en längre tid så att vi nu själva...alltså man flyttade ut kunskapen då till alla LPO:n. (P7)

Med tanke på att varje lokalpolisområde arbetar i olika utsträckning med insatser mot sexköp, vilket kommer visa sig senare, kan det betraktas som fördelaktigt att poliser från LPO:n där man arbetar mer mot brottsproblematiken kan dela med sig av kunskap till de som har mindre erfarenhet i samband med insatser liknande Nos Videre. Att få dela med sig av kunskap är även något som Danermark (2005:9) menar kan skapa positiva upplevelser av en samverkansprocess. Den kan även bidra till att medarbetare delar med sig av kunskap till andra deltagare samt vara en möjlighet för medarbetare att se organisationens arbete utvecklas (ibid.). Hur poliserna upplever den interna samverkan både under och efter insatserna kommer vidare diskuteras i avsnitt 4.2.1. Vidare kan denna typ av insatsåtgärd även betraktas som en resursfråga, med tanke på att polisen i rollen som gräsrotsbyråkrater karaktäriseras av otillräckliga resurser i form av utbildad och oerfaren personal (Lipsky, 2010:30-31). Genom dessa utbildningsinsatser ser man därför till att skapa rätt förutsättningar för fler poliser att kunna arbeta mot brottsproblematiken. En polis lyfter till exempel att utbildningsinsatsen lett till att "det finns kunskap i hela Storgöteborg på ett sätt som inte fanns innan" (P4). En annan fördel med Nos Videre som lyfts av flera poliser är det faktumet att man uppmärksammar brottsproblematiken, och en av poliserna framför effekterna av insatsen:

Jag upplever väl att sedan Människohandelsgruppen drog igång det här så har det [...] belyst problematiken och man har arbetat mot det, det kan man ju se på statistiken hur många lagförda det har varit innan Nos Videre [...] mot efter. Det handlar väl om att man har lyckats belysa att det här är ett problem, så här kan vi jobba mot det, nu

jobbar vi mot det och man har lyckats utbilda folk [...] man har fått ett större engagemang. (P4)

Om man ser till hela region Väst anmäldes 142 sexköp under 2020, jämfört med 77 stycken under 2019 (Polismyndigheten, 2021:123). I Polisens lägesrapport sägs skillnaden bero på “det ökade antalet egeninitierade regionala insatserna mot köp av sexuell tjänst och människohandel som genomfördes under året”(ibid.).

Inom respektive LPO ser förutsättningarna för och omfattningen av insatsåtgärder mot sexköp olika ut beroende på polisernas tjänst och vilket LPO de arbetar inom. Först och främst har typen av tjänst betydelse för i vilken utsträckning de tillåts arbeta mot sexköp. Den övervägande majoriteten av de poliser vi intervjuat arbetar inom Ingripandeverksamheten, vilket innebär att deras främsta arbetsuppgift, enligt P1, är att åka på larm som kommer in via regionsledningscentralen (112). Arbetet mot sexköp kan därmed bedrivas i samband med lugnare stunder under arbetspasset, såsom “tiden mellan larmen” (P1). Vissa av intervjupersonerna jobbar som områdespoliser, vilket innebär att man “arbetar med kontakt- och förtroendeskapande arbete utifrån den problembild som finns för det aktuella området” (Polisen, 2020b). Såsom de beskriver själva arbetar de i större omfattning med “egna uppdrag” (P6) och “via samordnare, underrättelse och medborgarna försöker bilda oss en uppfattning om vad som är problemet i vårt område” (P8). Därmed har områdespoliser möjligheten att aktivt avsätta tid under sitt arbetspass för att arbeta mot identifierade problem, däribland sexköp, till skillnad från ingripandepoliser som istället får anpassa det arbetet efter tid och prioriteringar. Ingripandepoliserna kan således beskrivas ha en lägre grad av handlingsutrymme, sett till när de får och kan arbeta mot sexköp, vilket stämmer överens med karaktärsdrag hos gräsrotsbyråkrater som trots sin handlingsfrihet ändå är bundna av direktiv från ovan (Lipsky, 2010:14).

Utöver polisernas tjänster ser prioriteringarna av insatser mot sexköp olika ut beroende på LPO, vilket har betydelse för planeringen och genomförandet av insatsåtgärder mot sexköp. Till exempel beskriver P4, som deltog i en av utbildningsinsatserna, att det inte funnits någon direkt möjlighet för dem att fortsätta med arbetet mot sexköp inom sitt LPO på grund av högre prioriterade brottsproblem:

Efter 2020 så var ju tanken att vi skulle... jag och en annan från vårt LPO som blev utbildade i detta [...] utbilda alla andra i LPO:t och jobba mot detta, men då fick vi inte det för vår chef för att det var... ja det skjuts ju ganska mycket [i området] så vi måste prioritera det, så då får vi inte jobba med extra-saker [...] så det är verkligen i mån av personal och om vi får. Det prioriteras inte... tyvärr.

Resultatet från BRÅ:s senaste forskningsrapport om sexköpslagens tillämpning (Fjelkegård et al., 2022:38) visar på att det ofta finns ett antal personer som önskar arbeta mot sexköp, men att “de får ett motstånd för att cheferna inte tycker det. Sedan byts en polischef ut och så kommer det en ny som tycker detta är jätteviktigt och då helt plötsligt funkar arbetet”, vilket innebär att en del av arbetet beror på vem man har som chef (ibid.). Jämförelsevis upplever P2, som tillhör ett annat LPO, att de har goda förutsättningar att arbeta mot sexköp:

Vi har jättebra stöttning från ledningen. Ledningen tycker att det här är en viktig fråga och arbetskamrater tycker att det är en viktig fråga så att [...] vi har förutsättningarna vi behöver.

Ett annat LPO har så kallade “injekvällar” där P10 beskriver att de används för att “jobba mer med egen planlagd verksamhet”, däribland insatser mot sexköp. Fjelkegård et al. (2022:38) konstaterar att arbetet mot sexköp på lokal nivå varierar stort sett till hela Sverige, då vissa lokalpolisområden inte alls arbetar mot brottsproblemet medan andra gör årliga insatser och “däremellan kan sexköpsbrottsligheten pågå mer eller mindre ostört”. Detta överensstämmer med hur det ser ut i de olika lokalpolisområdena i Storgöteborg, då vissa LPO:n arbetar mer kontinuerligt än andra. Fördelarna med att arbeta kontinuerligt och övergripande i flera lokalpolisområden är både den avskräckande effekten för köparna och det kontaktskapande arbetet mot säljarna (ibid:8). Till exempel lyfter P1, gällande kontakten med de prostituerade, att “det [...] är ett ganska långsiktigt arbete egentligen, det krävs kanske att det är samma poliser som jobbar mot det här ofta [...] just det att man skapar relationer till att börja med”. Detta kan dock vara både en tidskrävande och utmanande process. De upplevda svårigheterna i att nå ut till de prostituerade kommer därför diskuteras vidare i avsnitt 4.1.3.

Fortsättningsvis har poliserna möjlighet, genom ett kontinuerligt arbete mot brottsproblematiken, att fånga upp sexhandeln i hela Storgöteborg vilket P3 beskriver:

Övervakningen blir i hela Storgöteborg och [...] man trycker bort brottsligheten [...] vi märker ju att det har minskat sexhandeln [i vårt område] [...] då är det ju också viktigt att man trycker bort det även i LPO:er runt om.

När en insats väl organiseras ser arbetssättet liknande ut i samtliga LPO:s enligt polisernas beskrivningar. Sexköp är ett så kallat spaningsbrott, vilket innebär att “polisen i första hand får kännedom om brott genom att polisen själv aktivt söker upp brottet” (Fjelkegård et al., 2022:46). Poliserna som vi intervjuat beskriver att insatserna mot sexköp utförs med hjälp av inre och yttre spaning, där man börjar med att leta upp sexannonser (inre spaning) för att sedan bomköpa sex³ av en prostituerad för att få tillgång till den aktuella adressen. Väl på plats inväntar man potentiella sexköpare (yttre spaning), vilka oftast går att upptäcka på grund av deras speciella beteende enligt flera av poliserna. Tre av poliserna beskriver:

De som köper sex är ju inte den sortens kriminella så att de letar efter poliser, de går ju bara omkring och letar efter lägenheter med sin telefon så de sticker ut väldigt mycket (P4)

Så står de ju där och snurrar och tittar för att sedan vända sig om för att gå till andra sidan gatan och blir insläppta då. Så det är ju jättetydligt, det finns ju ingen annan som gör så (P11)

Det är ganska tydligt, de gångerna jag varit med i alla fall, vilka som är där för att köpa sex (P1)

Sexköparnas utmärkande beteende på brottsplatsen har uppmärksammats i en tidigare studie av polisens insatser mot sexköp, där de kallar fenomenet för “torsketeende” (Forsman & Korsell, 2008:71). Det typiska torsketeendet beskrivs som “det en aning omständliga förfarandet före mötet medför att köparna blir fyllda av nervositet och vankar av och an tills de blir insläppta” (ibid.). Mot bakgrund av att sexköparna beskrivs som “vem som helst, alla

---

³ Bomköpa sex = att utge sig för att vara sexköpare, för att sedan bestämma träff med den prostituerade men inte dyka upp (P11).

åldrar, alla etniciteter” (P9) kan det tänkas vara svårt för poliserna att profilera gruppen utefter fysiska egenskaper. Istället är det torsk beteendet som gör att poliserna lättare känner igen dem (Forsman & Korsell, 2008:71), i samband med spaning och ingripanden vid brottsplatsen.

Poliserna beskriver även att de nästintill alltid avvaktar tills köpet är fullbordat och mannen lämnar kvinnans lägenhet, då “det är egentligen först när köpet är klart som man har sett att då är det störst chans att lagföra de som gör det här” (P1). En annan polis beskriver det också som att det är först efter det fullbordade sexköpet som man har “ett helt säkert case” och “överväldigande bevisning på det” (P11). I SOU:s utvärdering av sexköpslagen från 2010 lyfts polisens upplevda svårigheter i att avgöra i vilket skede man bör ingripa mot sexköpare (SOU 2010:49 s. 218). Mot bakgrund av att utvärderingen gjordes för tolv år sedan verkar det, åtminstone för de poliser vi talat med, finnas en större klarhet i när de ska ingripa i egenskap av insamling av bevis mot köparen. Ny forskning lyfter att bevisläget oftast är bättre vid fullbordade brott och “genom att fortsätta spana mot samma plats kan flera sexköpare gripas” (Fjelkegård et al, 2022:50). En annan aspekt är dock den moraliska avvägningen i huruvida man ska avvakta eller avbryta ett pågående sexköp, vilket vi lyfter i avsnitt 4.1.3 om svårigheter kopplade till brottsproblematikens egenskaper.

När sexköparen grips säkrar poliserna bevisning genom bland annat sms-konversationer mellan köparen och säljaren samt fotografering av kontanter (P1). Förutsatt att köparen erkänner på plats döms denne till strafföreläggande i form av böter, vilket är den normala påföljden för köp av sexuell tjänst (Olsson, 2021a:109). Om köparen mot förmodan skulle neka till brottet tas ett beslut om åtal i domstol (Fjelkegård et al., 2022:9). Olsson (2021a:109) lyfter att ett erkännande kan betraktas som köparens strategi för att hantera och undkomma skam. Genom att erkänna brottet i samband med gripandet och därmed acceptera ett strafföreläggande så “kan köparen begränsa vilka som får vetskap om köpet genom att undvika en offentlig rättegång” (ibid.). Som ett exempel på detta lyfter Olsson (ibid.) den höga andelen strafförelägganden (80%) bland samtliga domar för köp av sexuell tjänst mellan 2011-2015.

Sammanfattningsvis har de organiserade utbildningsinsatserna, såsom Nos Videre, möjliggjort viss förflyttning av kunskap inom brottsproblematiken till deltagarna och deras respektive LPO:n enligt poliserna själva. Ett bevis på detta är de nästintill fördubblade antalet

anmälningar mot sexköp från 2019 till 2020 (Polismyndigheten, 2021:123). Däremot har arbetet “stannat upp” inom vissa lokalpolisområden, vilket beror på områdenas olika prioriteringar av brottsproblem. Fjelkegård et al. (2022:38) lyfter i sin rapport att detta berott på bland annat brist på personal och att “andra verksamhetsområden än människohandel och prostitution prioriteras högre”, likt omständigheterna för poliserna i Storgöteborg. Gemensamt för nästintill samtliga poliser är dock ett visat intresse för att arbeta mot sexköp, vilket kommer diskuteras vidare i avsnitt 4.3 om det personliga engagemanget.

4.1.3 Svårigheter

I följande avsnitt kommer vi att redogöra för polisens upplevda svårigheter inom arbetet mot sexköp. Vi har kunnat urskilja två kategorier som presenteras nedan: brottsproblematikens egenskaper, som syftar på aspekter som kännetecknar sexhandel, samt tillgängliga resurser.

Brottsproblematikens egenskaper

När det kommer till upplevda svårigheter inom arbetet mot sexköp lyfter ett antal poliser problem som tillhör brottsproblematikens egenskaper. Intervjumaterialet visar bland annat på att det finns en viss svårighet kring den moraliska avvägningen huruvida man ska avvakta eller avbryta ett pågående sexköp. P10 beskriver sin upplevelse enligt följande:

Vi [har] ett stort moraliskt ansvar. Vi har ju egentligen två syften där, dels att försöka stötta tjejerna och hjälpa de kontra att lagföra köparna. Så det blir ju alltid en avvägning hur länge ska vi avvakta tills vi går in och röjer att vi står på adressen, ska vi invänta en köpare? Fem köpare? Det är inte alltid lätt, men det brukar bli rätt situationsanpassat.

Gräsrotsbyråkraters arbete innefattar unika situationer som kräver situationsanpassade bedömningar (Lipsky, 2010:15). Deras handlingsfrihet betraktas som nödvändig för att hantera arbetets komplexitet, och ovan beskrivning av den moraliska avvägningen är ett exempel på det handlingsutrymme som poliserna besitter vid ingripanden mot sexköp. Vidare framhåller Fjelkegård et al. (2022:50) i BRÅ:s rapport att det finns varierande inställningar angående när ingripandet bör ske. P2 menar på att denna avvägning är något av ett “tabulagt

ämne [...] som kanske kommer påverka oss sen”. Enligt en äldre rapport har Polisen tidigare kritiserats på grund av långa perioder av spaning, i syfte att säkerställa bevis, medan kvinnor i prostitution samtidigt utnyttjas längre tid än nödvändigt (Rikskriminalpolisen, 2004:35). Denna kritiken mot polisen kan tänkas leda till ökad press utifrån vilket ytterligare försvårar den moraliska avvägningen som poliser står inför vid ingripanden. Däremot framgår det i BRÅ:s rapport att vissa poliser ser fördelar med att invänta och säkerställa bevisning genom längre perioder av spaning (Fjelkegård et al., 2022:50). Dels kan det leda till att fler sexköpare kan gripas och även att säljarna möjligen får högre, eller bevarar sitt, förtroende för Polisen då de inte går miste om sina pengar som de annars gör i försöksstadiet då sexköpet inte fullbordas (ibid.). Förtroendet har bland annat betydelse för om de utsatta kommer att ta till vara den hjälp som erbjuds av myndigheten (ibid.). Däremot kvarstår faktumet att det faller på polisernas agerande och därmed möjligen också på deras samvete när de väljer att ingripa, vilket kan upplevas som en moralisk problematik värd att uppmärksamma.

När det kommer till upplevda svårigheter inom arbetet mot sexköp som är kopplade till brottsproblematikens egenskaper, belyser även ett antal poliser det faktum att prostitutionen är en dold verksamhet och att kvinnorna som säljer sex väldigt sällan är benägna att motta hjälpen som erbjuds. Detta är något som även Lipsky (2010:54) belyser som en problematik då klienter till gräsrotsbyråkrater, såsom poliser, mestadels är ofrivilliga. P2 ramar in upplevelsen i följande utlåtande:

Svårigheten är att förstå att de inte vill ha hjälp och lyckas nå fram. Att man vill hjälpa till. Vi har möjligheten att hjälpa till, vi har kunskapen. Men de personerna är inte riktigt där att de är redo att få hjälp.

Polisernas möte med prostituerade ger dem ett tillfälle att lämna ut information, såsom telefonnummer och adress till socialsekreterare och stödorganisationer, men P1 menar att det finns svårigheter med detta sätt att erbjuda hjälp:

Om man lyckas nå fram där så man kan hjälpa dem [...] genom att få de själva att börja tänka i andra banor och förstå att de är värda något bättre än det de gör [...]. Det tror jag är ett ganska långsiktigt arbete [...] det krävs kanske att det är samma poliser som jobbar mot det här ofta. [...]. Just det att man skapar relationer till att börja med.

Sen kan jag ge dem jättemycket information [...]... det kan hjälpa för vissa men jag tror för den stora massan är det svårt att nå fram med sån här information och tips bara. Det krävs mer.

Ovanstående citat illustrerar ett behov och önskan av att kunna göra mer än att tipsa vart de utsatta kan vända sig. Personen menar på att man skulle kunna nå ut på bättre sätt genom ett utvecklat arbete som sker över tid och där samma poliser kan möta de utsatta. På så vis får de poliser som arbetar mot problematiken en djupare kunskap till följd av erfarenhet samt att de möjligen kan etablera en starkare relation till de utsatta och på så vis skapa ett förtroende.

En annan polis vi talat med uttrycker en viss svårighet i att “få ut sanningen om varför kvinnorna är där de är” (P11), vilket kan försvåra arbetet kring att avgöra om den utsatta är ett offer av koppleri eller av andra skäl hamnat i den situation hen befinner sig i. Även P7 beskriver följande:

Man kanske inte når de mest utsatta heller...att de här annonserna, vi har ju gått via de liksom “sextjejer”⁴ men det känns ju inte som kanske där de allra mest utsatta faktiskt finns. Så att det är väl det som är risk då att vi inte når dem.

Dessa polisers upplevelser betonar att det finns svårigheter i att nå ut till de som möjligen är i störst behov av hjälp samt att det är svårt för poliserna att avgöra om kvinnorna de möter befinner sig i en ytterst utsatt position vid ingripande, då responsen oftast är att de nekar hjälp.

Ytterligare en svårighet kopplad till brottssproblematikens egenskaper är att nå ut till sexköpare. Med hänsyn till att Polisen har en betydande roll i avskräckning, med hjälp av spaningsinsatser och synlighet (Clarke, 1995:106), är det väsentligt att få kunskap om vilka svårigheter poliserna upplever i samband med att nå ut till sexköparna. P3 anser att “för att få folk att sluta köpa sex så behöver dem oftast hjälp, de behöver fatta att det är fel”. Med hänsyn till Polisens arbetsuppgifter och relativt korta möte med gärningsmännen är det förklarligt att det upplevs svårt att förändra personens syn på att köpa sex under detta möte. Dessutom kan köpare, likt säljare, av sexuella tjänster betraktas som det Lipsky (2010:54)

---

⁴ Avser hemsidan sex-tjejer.com, som är den vanligaste sidan för sexannonser enligt ett flertal av poliserna som intervjuats.

benämner ofrivilliga klienter. Som tidigare nämnt hänvisas gärningsmannen till KAST för hjälp och stöd i syfte att förändra sitt beteende. Därefter är det upp till gärningsmännen själva att söka sig dit. I denna process finns det uppenbara svårigheter, exempelvis huruvida personerna kommer att söka hjälp då detta är frivilligt. För polisernas del vid mötet med gärningsmän bosatta i kranskommuner runt om Göteborg, exempelvis Mölndal eller Kungälv, saknas det verksamheter som KAST att hänvisa till. Intervjuperson P3 berättar vidare:

Om man verkligen vill komma tillrätta med problemet så måste man nog även jobba med kunderna, de som är kriminella, och erbjuda behandling. Och det är nog viktigt att det finns på fler orter i Sverige, för nu kan man ju ta någon som är hemmahörande i Mölndal och då har inte han rätt att gå till KAST, för KAST är ju Göteborgs kommun, från socialtjänsten där, och Mölndal har ju inget liknande, Kungälv har inget liknande.

Detta betonar ett problem som kan komma att avgöra huruvida sexköpare får hjälp samt kan tänkas leda till en känsla av hjälplöshet hos de som har en chans att nå ut till sexköpare, bland annat poliserna som griper dem, då KAST (som tillhör socialtjänsten) ligger utanför Polisens mandat. Fjelkegård et al. (2022:102) beskriver att det saknas KAST-mottagningar på de flesta platser i Sverige och att sexköpare därmed hänvisas till den lokala socialtjänsten som “i princip aldrig kan erbjuda några specialiserade insatser för män som vill sluta köpa sex”. Det framhävs också, av en regionkoordinator, att Polisens aktiva arbete mot sexköpsbrott leder till ett ökat behov av stöd till köpare (ibid.). Sammanfattningsvis präglas Polisens arbete av följande svårigheter relaterade till brottsproblematikens egenskaper: moraliska avvägningar som kan vara påfrestande för poliserna som ingriper i sexköpsfall samt problem i att nå ut till både de som säljer och de som köper sex.

Resurser

En annan svårighet inom arbetet mot sexköp, som är återkommande i majoriteten av samtalen med poliserna, är bristen på resurser. Det handlar framförallt om resurser i form av tid som behöver avsättas för insatserna som görs mot sexköp. Även om själva arbetssättet i sig beskrivs som relativt okomplicerat av de flesta poliserna som arbetar i större omfattning mot

brottsproblematiken, så är det omständigheterna runtomkring att anordna en insats som kräver mycket tid och resurser. Detta lyfts framförallt som ett problem för de poliser som arbetar inom Ingripandeverksamheten, vilket återigen innebär att arbetet mot sexköp sker under tiden mellan larmen. P9 beskriver:

Med den arbetsuppgiften som jag har, som åker på larm [...] så kanske det blir lite problematiskt att jobba mot med tanke på att det kräver lite förarbete. Du behöver kanske kolla lite på de här hemsidorna där tjejer säljer sig och få tag i en adress och sen spana, och då [...] behöver man jobba civilt och det gör ju inte vi kanske normalt sett, för vi ska ju sätta ett x antal bilar för att åka på larm. Så att få in det i det dagliga arbetet när det gäller oss på IGV [Ingripandeverksamheten] blir ju lite problematiskt.

P1 för ett liknande resonemang i egenskap av ingripandepolis som vanligtvis arbetar uniformerat, och menar på att “man måste nog ha en särskild insats och avsätta tid och resurser till just det här, och det är väl det som gör att det blir svårt, när man inte gör det”. Dessutom förutsätter vissa av ingripandepoliserna tips från allmänheten eller andra aktörer för att anordna en insats mot sexköp. P6 beskriver:

Vi behöver ju verkligen fler ögon, alltså kännedom och informationen, det är ju då också vi kan sätta ihop insatser när det blir tillräckligt mycket tryck. Så att vi vet att tillsätter vi den här typen av personal så kommer vi också få träff.

Tidigare forskning menar på att allmänhetens uppmärksamhet och anmälningsbenägenhet har stor betydelse för Polisens kännedom om brottsproblematiken (Holmström & Skilbrei, 2008:316), vilket kan tänkas vara extra betydelsefullt för de ingripandepoliser som inte har tid till att bedriva förarbete och uppsökande arbete på samma sätt som exempelvis områdespoliser, som har en annan möjlighet att avsätta tid för att arbeta mot sexköp. Däremot påpekar Fjelkegård et al. (2022:46) att det oftast krävs, trots eventuella tips från allmänheten, resurser från Polisen för att spana och arbeta vidare mot ett ärende innan dess att man har möjligheten att vidta åtgärder och upprätta en anmälan om sexköp. När poliserna väl är på plats vid den aktuella adressen och spanar beskrivs tiden som resurskrävande:

Det är ju inte alltid som det kommer folk till de här adresserna. Man kanske vet om att här säljs det sex men det kommer inga folk dit och så får man sitta där ett ganska bra

tag men sen så...till slut så tar ju våran tid slut. Vi har ju inte all tid i världen på att kolla på just en adress. Utan vi kanske vill åka vidare. (P8)

Som vi tidigare nämnt i avsnitt 4.1.2 om insatsåtgärder är sexköp ett spaningsbrott. Denna utredningsmetod beskrivs, i samband med arbetet mot människohandel och sexköp, som “något av det mest kostsamma som Polisen kan ägna sig åt och är en orsak till att dessa ärenden är så resurskrävande” (Rikskriminalpolisen, 2004:35). Dessutom bedrivs spaningen vanligtvis över tid för att säkra bevisen på ett adekvat sätt (Borg, 2005:27). På grund av brist på resurser i form av personal, tillsammans med att andra områden än prostitution och människohandel prioriteras högre, har Polisen inte har möjlighet att kontinuerligt följa upp de sexannonser som läggs upp på internet (Fjelkegård et al, 2022:38) vilket är en del av det uppsökande arbetet inom prostitution och sexköp (P10).

Något som också försvårar arbetet mot sexköp i egenskap av resurser är brottets låga straffvärde, enligt flera poliser. P2 uttrycker följande:

Problemet är straffskalan. Jag tycker att, och det är min högst personliga åsikt, det är väldigt låga straff [...] det hade inte skadat att frågan lyfts mer så att det kanske läggs mer resurser på denna typen av brott och att det också blir en etisk och moralisk påtryckning som också tar bort köpare, att efterfrågan inte blir så hög [...] då får vi kanske mer resurser och det hade också kunnat bli [...] lite högre straff och då ses också brottet som kanske något seriösare att jobba mot.

I SOU:s utredning från 2008 framhålls att antalet lagförda sexköpare framförallt beror på ”de resurser och instruktioner om prioritering som Polismyndigheten får i sitt arbete med sexköpsbrotten” och “att man inte prioriterar sexköpsbrott förklarar åklagarna med brottets låga straffvärde” (SOU 2010:49 s. 23). I dagsläget, tolv år senare, har straffskalan förvisso skärpts från böter eller fängelse i högst sex månader till fängelse upp till ett år (Fjelkegård et al., 2022:18-19), men anses fortsatt vara väldigt lågt enligt flera av poliserna vi talat med. Däremot har regeringen nyligen lämnat in en proposition som föreslår att höja minimistraffet för sexköp från böter till fängelse (Prop. 2021/22:231), men som en potentiell konsekvens av detta lyfts det faktum att personer misstänkta för sexköp sannolikt hellre nekar till brottet (Fjelkegård et al., 2022:119). Detta skulle resultera i “mer resurskrävande utredningar och rättsprocesser genom högre krav på bevisning och fler avgöranden i domstol” (ibid.). Sett till

hur straffskalan ser ut idag påpekar Fjelkegård et al. (2022:118) att i majoriteten av fallen “får sexköparen i princip per automatik 50 dagsböter” trots att det förekommer försvårande omständigheter i flera ärenden, vilket hade kunnat leda till strängare straff (ibid.). Däremot innebär en mer ingående utredning av försvårande omständigheter mot sexköparen att Polisen behöver tillföra fler resurser till ärendet, och i och med ökat resursbehov kan det resultera i både ett färre antal av andra utredningar och därmed ett lägre antal lagförda sexköpare (ibid:119). Detsamma gäller om straffet skulle höjas enligt regeringens senaste proposition; “vad gäller straffskalan ställs alltså prioriteringen av ett stort antal lagföringar mot ett lägre antal lagföringar med mer ingripande påföljder” (ibid.).

Utifrån Lipskys (2012:30-31) resonemang om gräsrotsbyråkraters kroniskt otillräckliga resurser är det tydligt att resursfrågan påverkar flera aspekter av polisernas arbete. Först och främst är sexköp ett spaningsbrott, vilket är en krävande utredningsmetod i egenskap av tid och resurser. Dessutom är tiden en förutsättning som vissa av poliserna, beroende på tjänst och LPO, har mindre av än andra. Till exempel har ingripandepoliser främst tiden mellan larmen att lägga ner på arbetet mot sexköp och behöver dessutom hjälp från allmänheten med tips om eventuellt sexköpsbrott för att kunna anordna en insats. Lipsky (2012:29) konstaterar att trovärdig information är “både kostsam och svår att få tag på” vilket för poliserna innebär att de, trots tips från allmänheten, behöver spana och arbeta vidare på egen hand för att ärendet ska kunna leda till en anmälan om sexköp. Dessutom är gräsrotsbyråkrater under ständig press av att fatta snabba beslut i och med begränsade resurser, främst i form av tidspress (ibid.). Det medför att de ofta behöver agera utan att “överväga om en investering i att söka efter mer information skulle vara lönsam” (ibid.), vilket i Polisens fall skulle kunna förklara det faktum att det sällan görs mer ingående utredningar i sexköpsärenden då det är mycket resurskrävande. Även om straffskalan upplevs ha betydelse för de resurser som tillförs arbetet mot sexköp, som P2 framhåller, skulle en straffskärpning kunna innebära mer resurskrävande utredningar på grund av högre krav på bevisning i de fall då misstänkta nekar till brott.

4.2 Upplevelsen av samverkan

För att kunna besvara hur poliserna som deltagit i studien upplever den interna och externa samverkan i arbetet mot sexköp kommer vi i detta steg analysera intervjumaterialet med hjälp

av teoretiska perspektiv på samverkan som tidigare presenterats. Genom att skapa en bild av hur samverkan upplevs kan vi bättre förstå vad som kan förbättras och vad som redan i dagsläget upplevs fungera bra.

4.2.1 Intern samverkan

Majoriteten av de intervjuade poliserna upplever den interna samverkan mellan lokalpolisområdena som särskilt betydande i arbetet mot sexköp men deras upplevelser pekar även på att det finns tydliga förbättringsmöjligheter inom den interna samverkan. P2 poängterar och sammanfattar sin upplevelse i följande citat:

Det blir lite tandlöst när vi inte samverkar och när vi inte vet vem vi ska samverka med. [...] Tjejerna flyttar iväg utanför området och då måste vi ha några andra som tar vid, några som kan åka till dem adresserna och kolla upp det där, så samverkan är ju jätteviktig. Vi behöver samverka. [...] det kommer in en [tjej] till [till vårt område], istället för att vi måste bygga upp det caset från grunden om vi då börjar samverka så kan det ju bli att man följer tjejerna [...], att man slipper bygga upp varenda ärende från scratch. [...] Det är ju gratisarbete för [alla LPO:s] [...]. Samverkan gör ju att vi blir mycket effektivare.

Ovanstående citat visar på att den interna samverkan upplevs viktig för att poliserna i respektive LPO ska få kunskap och vara välinformerade kring hur sexhandeln förflyttar sig mellan områden i Göteborg. Vad gäller informationsutbyte anser även P3 att den interna samverkan har en viktig roll. Hen berättar att de inom dennes LPO märker att sexhandeln i området minskat, då de arbetat aktivt mot brottsproblematiken:

[Det är] viktigt att man trycker bort det även i LPO:erna runt om, på det sättet är ju samverkan viktig så det inte blir så att sexköpare tänker att de kan åka till [annat område] för där är det ingen som kollar. Där är samverkan superviktig. (P3)

Tidigare forskning visar att avsaknaden av kontinuitet i arbetet dels minskar den avskräckande effekten samt drabbar kommunikationen med säljarna (Fjelkegård et al., 2022:8). Bristen på ett heltäckande arbete inom samtliga LPO:s mot sexköp kan tänkas ge upphov till en omfördelning av brottslighet, vilket är en vanligt förekommande invändning mot olika typer av situationella åtgärder mot brott (Knutsson, 1998:247). Det skulle i

praktiken innebära att sexhandeln flyttar från de områden där man i större omfattning arbetar mot brottsproblematiken, till de områden där man arbetar mindre eller inte alls.

Fortsättningsvis uttrycker de flesta intervjuade poliserna att den interna samverkan mellan LPO:s i Storgöteborg fungerat bra under insatsen Nos Videre, men ett flertal poliser berättar även att den i stort sett tog slut där, med undantaget av viss infrekvent kommunikation baserad på personliga nätverk snarare än en strukturerad samverkan. P1 berättar exempelvis:

Under Nos Videre blandade vi ihop patruller från olika LPO:n och delar kunskapen. Det var egentligen enda gången jag kom till verk med att man samarbetar på det sättet inom det här arbetet... efter det har det inte varit något.

Då Lindberg (2009:57) förespråkar att en frekvent och välfungerande dialog kan vara främjande för samverkan och särskilt en långvarig sådan, bör förekomsten av bristande kommunikation uppmärksammas. P7 berättar bland annat att hans LPO "inte har så mycket samverkan" med andra LPO:s och att "man kör sitt eget race" efter insatsen, med förklaringen att man helst vill hitta sexannonser inom sitt egna LPO och arbeta mot dessa. Dessa resultat pekar på en avsaknad av intern samverkan sedan utbildningsinsatserna Nos Videre och EMPACT. P2 problematiserar detta vidare då hen säger:

Ska detta bli någonting hållbart och [...] ska man bemästra eller bekämpa den här typen av brottslighet på riktigt så skulle det behövs sättas prostitutionsgrupper på varje LPO, där man samverkar via enheter och inte personliga relationer.

I dagsläget framkommer det från flera poliser som intervjuats att upplevelsen av den interna samverkan präglas av ovetskap om övriga LPO:n och deras arbete och tyder vidare på en bristande kommunikation. P11 berättar att hen upplever den interna samverkan som "mer eller mindre icke-existerande [och att det inte] finns något samarbete". Även två andra intervjuade poliser delar med sig av liknande erfarenheter:

Vi har väl egentligen ingen relation alls, för jag vet inte alls hur de andra jobbar. (P4)

Nu när vi var på den insatsen, det var då vi hade samverkan med de andra LPO:na men annars så har vi ju inte det på samma utsträckning skulle jag säga. (P8)

Dessa utlåtanden lyfter en problematik som även framförs av Danermark (2005:19). Finns det inte en tydlig ledning som kan besvara frågor och aktivt delta i hela samverkansprocessen, kan det ha ödeläggande konsekvenser (ibid). En utsedd ledning (såsom prostitutionsgrupp) inom varje LPO kan förtydliga vilka personer som ska agera som kontaktpersoner och motta tips inom respektive LPO. Även Lindberg (2009: 56) menar att samverkan kan främjas av att ha en utsedd projektledare. I detta fall kan konsekvenserna av att det saknas tydliga grupper inom varje LPO möjligen lett till den ovetskap om hur andra LPO:n jobbar, som P4 lyfter, samt bristen av samverkan efter insatsen som P8 uttrycker. Prostitutions- eller ledningsgrupper skulle därför förslagsvis möjligen ge bättre förutsättning för P4 som även berättar:

Jag vet inte vem jag skulle tipsa för det är ju inte säkert dom jobbar mot prostitution alls...alltså jag har ju ingen jag kan ringa för jag vet inte vem som jobbar med det [...]
Det finns ju liksom inga utsedda, det är klart jag skulle kunna ta reda på vem som gick kursen samtidigt 2020 och ringa...men nej, det skulle jag nog inte göra.

P4 har under intervjun uttryckt ett särskilt intresse för att arbeta mot sexköp. Genom en utsedd kontaktperson inom varje LPO skulle hen rimligtvis få kännedom om vem som ska motta tips och därför ha bättre förutsättningar för att lämna tips som rör andra LPO:n. Behovet av utsatta projektledare och prostitutionsgrupper kommer vidare diskuteras i textens avslutande kapitel (5.2).

En ytterligare aspekt av den interna samverkan som dyker upp under intervjuerna är kopplat till bristande resurser, som vi tidigare nämnt är ett återkommande problem gällande polisens arbete mot sexköp. P8 beskriver:

Alla får ju gå utifrån hur man är bemannad också. Det kan ju vara så att vi är bra bemannade, men så är de i det andra området lite mindre bemannade och inte alls kan göra någonting och då blir det ju svårt att försöka samverka där emellan. Det är ju från pass till pass beroende på hur många man är.

Detta pekar på att upplevelsen av samverkan möjligen även präglas av bristande resurser, i form av personalbrist. Danermark (2005:10) menar på att otillräckliga resurser i en långsiktig samverkansprocess kan leda till negativa upplevelser av samverkan. Därför finns det skäl att misstänka att negativa upplevelser riskerar att växa fram på sikt inom den interna samverkan,

om bristande resurser kommer att vara ett problem som kvarstår. Däremot är kroniskt otillräckliga resurser något som präglar Polisens arbete (Lipsky, 2010:30), och lyfts dessutom som en av polisernas främsta svårigheter i samband med arbetet mot sexköp. Det innebär att bristande resurser inom samverkan är en särskild omständighet som poliserna behöver förhålla sig till. Sammanfattningsvis upplevs den interna samverkan i dagsläget som sporadisk och bristfällig, av olika skäl såsom organisations- eller personalbrist, varpå en mer frekvent och organiserad kommunikation, uppstyrd av ledningsgrupper, ses som önskvärd utifrån det teoretiska underlaget.

4.2.2 Extern samverkan

Majoriteten av poliserna som intervjuats uttrycker en positiv syn på samverkan med externa aktörer. Bland annat uttrycker P7, efter medverkan i Nos Videre, att hen “blev positivt överraskad just över att det fanns så mycket samarbeten [...] med bostadsbolag [och] KAST, det kändes som att det var ett väldigt välutvecklat arbete”. Vidare beskrivs samverkan med externa aktörer som viktigt för arbetet mot sexköp, då exempelvis hotell och bostadsbolag kan agera ögon utåt för att upptäcka misstänkt sexhandel och förmedla tips till Polisen. Intervjuperson P2 delar med sig av följande:

När vi inte har så mycket tid att lägga ner själva på att spana i en bil så handlar ju det här jättemycket om våra hotell, hur alerta de är på att informera oss, så vi är ju runt jättemycket och pratar med dem, allt från kort information till att vi faktiskt har föreläsningar...Utan dem hade det varit svårt för oss att jobba med detta. De har nummer till [oss]. Utan deras ögon så hade det varit svårt.

Citatet framhåller att den externa samverkan har flera syften, dels att utbilda externa aktörer om brottsproblematiken, dels att externa aktörer ska tipsa polisen om misstänkta fall av sexköp. Eftersom polisernas tid och resurser att jobba mot sexköp är begränsade, är externa aktörers ögon av särskild betydelse. Som nämnts i avsnittet om polisernas insatsåtgärder (4.1.2) har allmänhetens uppmärksamhet och anmälningsbenägenhet stor betydelse för Polisens kännedom om brottsproblematiken (Holmström & Skilbrei, 2008:316).

Även P9 beskriver de positiva aspekterna med extern samverkan. Hen lyfter specifikt samverkan med andra myndigheter som särskilt fördelaktigt:

Det är ju svinbra, alltså vi kan ju inte göra allt, vi behöver ju hjälp från andra myndigheter som också har kunskap om andra bitar så den samverkan är ju svin viktig. Jag ser det lite som en länk också, alltså att det hänger ihop vårt arbete

Polisernas samverkan med socialtjänsten kan betraktas som ömsesidig i samband med arbetet mot sexköp. Å ena sidan är socialtjänsten beroende av Polisen för att kunna nå både köpare och säljare av sexuella tjänster för att erbjuda sociala stödinsatser (Fjelkegård et al., 2022:102), å andra sidan hjälps Polisen av socialtjänsten i samband med insatser mot sexköp, som har rätt verktyg för att stötta säljarna. Som P9 beskriver kan aktörernas gemensamma arbete beskrivas som en "länk"; socialtjänstens insatser tar an där polisernas tar slut. Utöver myndigheter och stödorganisationer samverkar även Polisen med hotellverksamheter och liknande. P11 beskriver sin upplevelse om denna sorts samverkan:

Sen har jag kontakt med Scandic och rätt många olika hotell och [...] jag har en viss kontakt med AirBnB, även om det är lite svårjobb. [...] Då ringer de mig enskilt, det är ju inga andra som får reda på det... sen kan jag ju prata med några kollegor i [området] då, så jobbar inte jag så får de den informationen

Tips från externa aktörer såsom hotell kan agera som en hjälpare hand i polisernas arbete, varpå samverkan med dem är viktig att främja. P11 poängterar vidare att "jag ska ju egentligen inte ha de samtalen, i bästa av världar borde det finnas en samordning på detta", i samband med hur externa aktörer kommunicerar med Polisen i syfte att ringa in om tips och liknande. Även här bekräftas problemet som lyfts i analysen av den interna samverkan; ett behov av förbättring i kommunikation mellan deltagare inom samverkan. P11:s utlåtande tyder även på ett behov av fler kontaktpersoner inom Polisen då dennes tjänst till största del består av andra uppdrag än att arbeta mot sexköp. Därmed skapas en ineffektivitet genom att tips går genom P11 istället för att nå ett flertal personer eller en utsedd kontaktperson som har tiden att motta tipsen.

Vissa poliser skildrar även ett förtroende för samverkande aktörer, såsom KAST. P3 anser exempelvis att KAST "har extremt bra procent på deras kunder [...] och det är ju typ 98% sannolikhet att [sexköparen] inte kommer köpa sex efter att ha gått hos KAST och gjort deras program". Detta tyder på en närvaro av förtroende för samverkande aktörer, något Lindberg (2009: 57) menar främjar samverkan och minskar risken till att negativa attityder växer fram. Ett starkt förtroende för samverkande aktörer kan även bidra till att engagemanget i

samverkansprocessen bevaras till en högre grad än om förtroendet brister (ibid.). I kontrast till förtroendet för KAST som uttrycks av P3, uttalar sig denne kritiskt över socialtjänstens bidrag till arbetet med att hjälpa kvinnorna och önskar att socialtjänsten ska ta en större roll:

Steppa upp er socialtjänsten, ni kanske ska jobba uppsökande. Om vi verkligen vill nå tjejerna, vad stoppar er från att ringa på annonserna? Det kanske är det bästa, att socialtjänsten sitter varje måndag och varje fredag; "hej, jag jobbar på socialtjänsten och ser att du annonserar för sex, behöver du hjälp?" Det finns inget som stoppar dem.

Ovanstående citat påvisar en viss brist på förtroende för aktören. Sett till Lindbergs presenterade faktorer som främjar samverkan, pekar resultatet på att samverkan kan gynnas av att stärka förtroendet för externa aktörer (ibid.). Trots att detta beskrivs som en tidskrävande process enligt Lindberg (ibid:58), är det en viktig del för en framgångsrik samverkan. P3:s upplevelse kan tyda på att det finns en kunskapsbrist kring samverkande aktörers arbetsuppgifter och förutsättningar att arbeta, som i längden kan leda till frustrationer. Då Lindberg (ibid.) presenterat skillnader i aktörers uppdrag samt olikheter i verksamhetens förutsättningar som en risk för hämmande av samverkan, bör detta beaktas i utformningen av samverkan och kommer vidare att diskuteras i vår avslutande diskussion med rekommendationer.

4.3 Det personliga engagemanget

Mot bakgrund av att samtliga poliser som intervjuats deltagit frivilligt i insatsen Nos Videre, har ett intresse väckts att analysera bakgrunden till deras deltagande och på så vis kunna undersöka vilken betydelse det personliga engagemanget har för att driva arbetet mot sexköp framåt. Den första delen av analysen kommer att fokusera på engagemangets betydelse för genomförandet av insatser inom respektive LPO, medan den andra delen kommer att beröra engagemangets betydelse för samverkan.

4.3.1 Betydelsen för genomförandet av insatser

Majoriteten av poliserna uttrycker ett intresse för att arbeta mot sexköp. P2 beskriver engagemanget från andra poliser genom att “det finns många som är intresserade [och] många som vill göra mycket”. Samma polis framhåller vikten av frivilligt engagemang i arbetet, i samband med dennes upplevelse att media framställer arbetet inom Polisen som att de i perioder kan jobba mot sexköp när det inte funnits andra ärenden såsom fotbollsmatcher, vilket minskat under pandemin, men säger samtidigt att “jag skulle aldrig ha jobbat på en fotbollsmatch ändå, utan den tiden vi har lagt ner har varit för att vi brinner för detta”. Utifrån polisernas roll som gräsrotsbyråkrater kan deras personliga intresse och värderingar ha stor betydelse för genomförandet av åtgärder (Lipsky, 2010:207) och deras beslut på mikronivå påverkas av personliga övertygelser och normer (Liljegren et al., 2021:75). Med tanke på att besluten som tas, inom ramen för polisernas handlingsutrymme, grundar sig i personliga intressen och övertygelser är det just handlingsutrymmet som ger poliserna möjligheten att verka som eldsjälar. P2:s beskrivning av sitt engagemang i arbetet mot sexköp tyder på en närvaro av de karaktärsdrag som kännetecknar en eldsjäl. Ser man till Palms (2008:61) definition av eldsjäl som en person som engagerar sig för andras skull och för en specifik anledning, platsar en majoritet av studiens deltagare i denna definition. Bland annat nämner en polis inom den ingripande verksamheten att hen valt att delta i arbetet för “utsatta kvinnor” (P7).

Ett ytterligare exempel på engagemang som bottnar i en vilja att göra skillnad för andras skull påvisar en deltagare som motiverar sitt engagemang med att det är “ganska lätt att göra skillnad, eller känna att man gör en skillnad i den typen brottslighet” (P12). Det finns en tydlig genomgående moralisk ståndpunkt mot brottsproblematiken, vilket P12 beskriver när hen berättar att sexköp är en “oerhört kränkande brottslighet”. En annan deltagare beskriver brottsproblematiken i termer av “[exploaterande] av kvinnokroppar” och att “varje sexköp är ett övergrepp” (P3). Dessa ställningstaganden är i linje med det svenska förhållningssättet mot sexköp som la grunden till sexköpslagen; mer specifikt en syn på sexköp som ett resultat av bristande jämställdhet och orättvisa maktförhållanden mellan prostituerade som offer och köpare som förbrytare (Langford & Skilbrei, 2022:175). Vidare kan dessa resultat tolkas som att det finns en gemensam glöd för att motverka sexköp, med rötter i engagemang för andras skull och av särskild anledning som i detta fall kan relateras till en gemensam ståndpunkt mot sexköp. Mot bakgrund av att majoriteten av deltagarna i studien kan beskrivas som eldsjälar

tyder detta på att det personliga engagemanget kan vara en nyckel i arbetet mot sexköp, vilket även stämmer överens med den teori som menar att eldsjälar har en mycket betydelsefull roll i verksamheter. Dock finns det även potentiella risker med att eldsjälar, såsom de presenterade personerna, har en sådan betydelsefull roll i genomförandet av insatser. Brännberg (1996:153) beskriver att de i vissa fall kan bli "bromsklotsar" i ett projekts fortsatta utveckling om arbetet är beroende av en eller ett fåtal personer.

[Kollegan] och jag som fick utbildningen, hen slutade och då var det ju bara jag kvar [...] jag tyckte det var roligt och när vi väl fick grönt ljus så bara "aa men nu så kör vi igång och [försöker] börja jobba mot detta", men nu har ju jag lämnat [...] så nu vet jag inte riktigt, då läggs det väl på is. Det är lätt att det, ja "nu kör vi det här ett tag, sen nu har vi inte tid och nu kommer sommar och då kommer det inte finnas någon personal över" (P4)

Ovanstående citat kan ses som ett exempel på ett projekt som blir alltför bundet till en person, och som gör att arbetet till och med får läggas ned på grund av att personen byter tjänst eller arbetsplats (Brännberg, 1996:153). Eftersom P4 och dennes kollega var de som fick ansvaret för att ta kunskapen vidare till sitt LPO har arbetet lagts på is på grund av bådass frånvaro, vilket kan ses som en konsekvens av att arbetet mot sexköp inom ett lokalpolisområde blivit alltför beroende av enskilda personers engagemang.

Brännberg (1996:44) framhåller även beskrivningen av projektmakare, för att beskriva de eldsjälar som även drivs av en stark vilja att överskrida befintliga strukturer och skapa nya projekt. Bland poliserna vi intervjuat har vi uppmärksammat ett särskilt starkt engagemang hos några av poliserna som berättar hur de varit drivande i att utveckla arbetet mot sexköp. P2 berättar hur dennes intresse och engagemang väcktes till liv efter en utbildning inom arbetet mot sexköp av Människohandelsgruppen och ville då "kolla upp hur lätt det egentligen är att göra eller hur många tjejer det faktiskt är som säljer sig" i tillhörande lokalpolisområde. Hen valde då, tillsammans med en kollega, att avsätta ett antal pass för att jobba mot sexhandel med anledning av att brottsligheten är osynlig om man inte aktivt arbetar mot den (P2). Under arbetspassen insåg de omfattningen av brottsproblematiken:

Vi fick kanske då, första kvällarna där, att vi rapporterade typ tio sexköpare. Vi ville inte sluta jobba, det kändes ju som att köparna stod i kö och då var vi inte så många

utan vi var kanske två eller tre patruller som jobbade mot detta. Då insåg vi att shit, det här är verkligen ett stort problem i [området]. (P2)

De rapporterade sedan tillbaka till deras chef i LPO:t om problemet de identifierat. Polisen berättar att chefen sedan gav dem möjligheten att välja mellan att arbeta insatsbaserat eller att skapa en grupp. P2 och kollegan valde då att arbeta insatsbaserat och har sedan dess arbetat vidare på samma sätt. Fortsättningsvis berättar P3 om att arbetet i dennes LPO "bygger mycket [...] på engagemang". Dessa polisernas engagemang är i enlighet med beskrivningen av projektmakare då deras intresse och engagemang inte bara lett till att de medverkat i utbildningstillfällen av Människohandelsgruppen, utan även inspirerade dem att ta engagemanget ett steg längre och initiera egna insatser. Som projektmakare kan personer som P2 och P3 komma att ses som symboler för insatser mot sexköp, vilket kan bidra till att deras engagemang stärks ytterligare utifrån Brännbergs teori om projektmakare (ibid).

Som kontrast till resultaten ovan, som tyder på att många deltagare vi intervjuat har egenskaperna och ambitionen av eldsjälur i arbetet mot sexköp, finns det även ett fåtal poliser som inte uttrycker ett särskilt intresse för att arbeta specifikt mot sexköp men som ändå engagerar sig i arbetet. Detta engagemang kan beskrivas som en avvikelse från den klassiska eldsjälens. P11 beskriver exempelvis sitt deltagande i arbetet mot sexköp utan något vidare intresse för brottsproblematiken och menar istället att hen engagerar sig i arbetet för att "fylla tiden" och att det passar in dennes tjänst att jobba mot det "då och då". P11 beskriver vidare sina förutsättningar att jobba mot sexköp, vilket blir under lugnare stunder på jobbet:

Det är något som jag hittade på själv för att fylla tiden då vi inte har något att göra. Istället för att sitta framför datorn och inte göra någonting så testar vi detta.

Trots att hen inte besitter de egenskaper vi tidigare har beskrivit tillhör en ordinarie eldsjäl eller projektmakare, har personen engagerat sig utöver vad som krävs av inom ramen för tjänsten och har därför en betydande roll i arbetet mot sexköp. I en tidigare studie av hur poliser använder sitt handlingsutrymme under sysslösa stunder lyfter Phillips (2016:595) att den dels tillåter poliser att utföra uppgifter som skapar en känsla av mening och engagemang till deras arbete, vilket P2:s och P3:s delaktighet kan vara ett exempel på. Han beskriver att deras nivå av självständighet, tillsammans med lugnare stunder, också kan skapa en strävan

efter att hitta “något annat” att sysselsätta sig med, vilket kan förklara P11:s engagemang (ibid:597).

4.3.2 Betydelsen för samverkan

Det personliga engagemanget betydelse för samverkan kan beskrivas som omfattande då deltagarna beskriver hur samverkan, både på intern och extern nivå, bedrivs till följd av individers engagemang. Detta resultat kontextualiseras av P2 som berättar:

Just nu bygger det här enbart på att jag tycker det här är viktigt, det finns några till i [området] som tycker detta är viktigt och det finns ett fåtal personer på dem olika LPO:erna som tycker detta är viktigt, och ska det här funka på riktigt så fungerar det ju inte om jag skulle byta tjänst eller någon på de här andra områdena bytt tjänst så hade ju samverkan slutat. Ska det bli bättre så behöver det egentligen bli tjänster och att man jobbar mot detta precis på samma sätt som att man har en narkotikagrupp och så vidare, att det skulle vara en prostitutionsgrupp.

Detta förslag om en mer organiserad samverkan i form av prostitutionsgrupper stärks ytterligare av P3 som också påpekar att en stor del av samverkan bygger på engagemanget. Hen menar på att kunskapen har vuxit fram inom hela PO Storgöteborg sedan utbildningsinsatserna men tar även upp att det saknas samverkansgrupper eller någon slags forum utöver de storsamlingar som sker vid insatser. Även P4s upplevelse av den interna samverkan stärker detta behov, enligt följande utlåtande:

Men om vi vill så skulle jag ju ta tag i det, aa men “vill ni jobba med det här?” alltså maila ut, “nästa vecka tänkte jag göra det här på [området], vill ni vara med så kan vi köra i hela Göteborg”. Men det är ju mer på eget bevåg och vad jag känner för, det är ju liksom ingen uttalad struktur [...] hur vi ska jobba.

Engagemanget tycks ha en liknande roll och betydelse för den externa samverkan. P11, som har kontakt med hotellverksamheter, berättar att hen “på eget bevåg har [...] arbetat upp de kontakterna” trots att det egentligen inte ingår i hens roll. Även P12 har på eget initiativ avsatt ett arbetspass för att åka runt och ta kontakt med hotell i sitt lokalpolisområde, då “det är enkel grej att göra men det kan ge ganska mycket”. Det faktum att samverkan med externa aktörer i samband med arbetet mot sexköp verkar bero på ett fåtal engagerade personer kan få

särskilda konsekvenser. Exempelvis belyser Brännberg (1996:153) att det inte är helt ovanligt att engagerade personer åtar sig men också tilldelas alltför arbetsuppgifter och därmed riskerar att bränna ut sig. Arbetet kan då riskera att påverkas negativt om en person med betydande engagemang inte längre bedriver sina tidigare arbetsuppgifter. Då både P11 och P12 har etablerat egna nätverk av externa aktörer, är det därmed angeläget att uppmärksamma att arbetet kan komma att påverkas om dessa personer försvinner från sina tjänster.

Mot bakgrunden av resultaten som tyder på att det personliga engagemanget har en betydande roll för genomförandet av insatser mot sexköp samt samverkan, är det av intresse att undersöka vilka implikationer detta resultat kan ha för arbetet mot sexköp inom Polisen. Brännberg (1996:153) lyfter riskerna med att organisationer förlitar sig på personligt engagemang i alltför hög grad. P2 berättar att det tidigare funnits organiserade insatser mot sexköp men att "det legat nere i nästan tio år fram tills Nos Videre". Hen spekulerar att ett bristande arbete mot sexköp i form av insatser kan vara en följd av att "personerna som jobbade mot detta sökte sig vidare till andra tjänster". Citatet belyser resonemang av Brännberg (1996:153), som tidigare presenterats, angående risken att arbetet blir stillastående om engagerade personer till exempel byter tjänst, blir sjukskrivna eller på grund av andra faktorer inte kan fortsätta med arbetet. Därav kan det peka på en viss sårbarhet i polisens arbete mot sexköp i dagsläget med hänsyn till att det personliga engagemanget har en betydande roll för arbetets genomförande och samverkan.

5. Avslutande diskussion

5.1 Sammanfattning och slutsats

Sammanfattningsvis kommer vi i detta avsnitt redogöra för de huvudsakliga slutsatserna av vår studie. Först och främst har vi analyserat hur poliserna beskriver arbetet mot sexköp utifrån tre kategorier; förebyggande åtgärder, insatsåtgärder och svårigheter. En del av polisernas förebyggande arbete mot sexköp bygger på polisiär och medial synlighet i syfte att öka upptäcktsrisken och avskräcka potentiella sexköpare. Detta beror mycket på den skuld och skam som det innebär att bli tagen för sexköp. Den andra delen involverar sociala stödinsatser till både köpare och säljare, där poliserna kan betraktas som en "brygga" mellan sociala instanser och köpare/säljare eftersom båda grupperna sällan är villiga att själva söka

hjälp. Vidare organiseras insatsåtgärder mot sexköp både i form av utbildningsinsatser för hela polisområde Storgöteborg och riktade insatser mot sexköp inom respektive lokalpolisområde. Poliserna beskriver att utbildningsinsatserna möjliggjort en förflyttning av kunskap inom området till både deltagare och deras tillhörande LPO. Däremot beskrivs arbetet ha blivit stillastående i ett fåtal LPO:n på grund av områdenas olika prioriteringar av brottskategorier.

Arbetet mot sexköp kännetecknas av flera omständigheter som kännetecknar gräsrotsbyråkratier, däribland ofrivilliga klienter och kroniskt otillräckliga resurser (Lipsky, 2010). De främsta svårigheterna som poliserna lyfter i samband med arbetet mot sexköp är relaterade till brottsproblematikens egenskaper och brist på resurser. Mot bakgrund av att både köpare och säljare av sexuella tjänster kan betraktas som ofrivilliga klienter till Polisen, beskriver poliserna att det är det svårt att nå båda grupperna. Dessutom framhåller de moraliska avvägningar vid ingripanden där de både ska lagföra sexköpare och ta hänsyn till säljarnas utsatthet. Vidare är det tydligt att resursfrågan hindrar polisernas arbete mot sexköp utifrån tiden som behövs för insatser och spaning. Flertalet poliser lyfter även straffskalan som ett problem då brottet inte prioriteras tillräckligt och därmed får man inte de resurser man önskar. Detta är framförallt en gemensam ståndpunkt hos eldsjälarna inom arbetet mot sexköp.

Fortsättningsvis tyder resultaten på att samverkan initieras av, och beror till stor del på, eldsjälarna. Gällande polisernas upplevelser av den interna samverkan, beskriver de att den i dagsläget är bristfällig till följd av olika faktorer som exempelvis organisations- eller personalbrist, varpå en mer frekvent och organiserad kommunikation uttrycks önskvärd. Även upplevelsen av den externa samverkan präglas av ett behov av förbättrad kommunikation. Upplevelserna skildrar också en viss okunskap om samverkande aktörers uppdrag och förutsättningar, samt ett eventuellt bristande förtroende för dessa varpå samverkan kan gynnas av att bygga upp både kunskap och förtroende för varandra.

Våra resultat pekar även på att det personliga engagemanget har en betydande roll för att driva arbetet mot sexköp, då ett flertal av poliserna som arbetar mot frågan gör det utifrån eget initiativ, vilket möjliggörs av deras handlingsutrymme som gräsrotsbyråkrater. Därmed kan handlingsutrymmet betraktas som en förutsättning för poliserna att verka som eldsjälarna. Konsekvenserna som kan medföras av att det personliga engagemanget har en betydande roll

för arbetet mot sexköp är bland annat att arbetet riskerar att blir alltför bundet till eldsjälarna, vilket kan leda till att arbetet blir stillastående eller får läggas ned om personerna byter tjänst eller arbetsplats. En ytterligare konsekvens som i framtiden skulle kunna uppstå är kopplade till att personerna, som vi tidigare benämnt som projektmakare, kan komma att bli symboler för projektet och därmed omedvetet bidra till en hierarkisk struktur med sig själva på toppen (Brännberg, 1996:153). Detta kan med tiden leda till att övriga deltagare i arbetet blir handlingsförlamade utan personerna som driver arbetet från hierarkins topp. Vidare besitter även projektmakaren en viss makt, som beskrivs kunna leda till effektivt arbete men även riskera att leda till maktmissbruk, i fel händer (ibid.). Därför är det viktigt att säkerställa att även andra, mindre erfarna, deltagare får en plattform att uttrycka sig och aktivt ta del av arbetet mot sexköp, för att motverka risken att deras engagemang dör ut eller hamnar i en passiv roll utan växande kunskap.

5.2. Rekommendationer till Polisen

Till följd av studiens resultat anser vi att Polisen skulle gynnas av följande rekommendationer:

- **Utse en projektledare inom varje LPO som ansvarar för att ha regelbundna möten eller diskussionsforum där deltagarna får dela sina åsikter**

Resultaten av vår analys av den interna samverkan tyder på att utformningen av den interna samverkan skulle gynnas av att deltagarna kommunicerar genom organiserade och frekventa dialoger. Exempelvis kan varje LPO utse en projektledare som ansvarar för att ha regelbundna möten eller diskussionsforum där deltagarna får dela sina åsikter och lämna tips till varandra. Fortsättningsvis kan sådana organiserade möten som leds av utvalda projektledare bidra till att information kring olika fall kan delas och därmed effektivisera arbetet mot sexköp. Detta kan bidra till ökad kunskap inom alla LPO:s och på så vis säkerställa att alla kan möta brottsproblematiken med samma kompetensnivå. Detta förslag skulle även motverka ett annat problem som kom fram under intervjuerna, nämligen att det inte finns utsedda kontaktpersoner (alt. projektledare) vid respektive LPO. Med organiserade möten och projektledare från varje LPO, som kan agera som interna kontaktpersoner, skulle poliserna ha bättre förutsättningar att engagera sig i samverkan samt agera effektivt i arbetet mot sexköp.

- **Hålla en mer frekvent och organiserad dialog med externa aktörer och ge möjlighet till fler kontaktpersoner**

Med hänsyn till de problem som beskrivits i vår analys av polisernas upplevelser av extern samverkan rekommenderar vi, i enlighet med resonemang från teorier inom samverkan, att det sker en mer frekvent och organiserad dialog med externa aktörer. Mer specifikt kan en sådan dialog ske genom att Polisen kallar till möten med väsentliga aktörer på en regelbunden basis, oberoende av insatser såsom Nos Videre. Då externa aktörer har goda möjligheter att se misstänkta fall av sexköp och kan bidra med gynnsamma tips till Polisen, bör en samordning av samverkan vara av prioritet inom arbetet mot sexköp. Denna rekommendation är grundad i enlighet med Lindbergs teori (2009:56), då hon menar att en mer frekvent och organiserad dialog förväntas kunna bidra till ett gemensamt "sakengagemang". Vidare rekommenderar vi även att externa aktörer får möjlighet till fler kontaktpersoner i syfte att kunna lämna tips effektivt och minimera risken att tipsen inte tas till vara på, då det finns en viss risk i att aktörer har kontakt med endast en polis, då denne exempelvis kan byta tjänst eller sjukskriva sig. Samverkan med externa aktörer bör inte vara beroende av polisens individuellt etablerade nätverk, då detta öppnar upp för en hög sårbarhet. Dessutom kan samverkan gynnas av att det förs diskussioner, mellan poliser och samverkande aktörer, kring deras ambitioner och möjligheter i samverkan inom arbetet mot sexköp. På så vis kan kunskapen öka kring varje aktörs roll i arbetet. Om deltagarna innehar kunskap om respektive aktörs handlingsutrymme och möjligheter, kan det ge goda förutsättningar för att undvika eventuella konflikter och istället gynna ett arbete mot realistiska och gemensamt framtagna mål. Detta kan även främja förtroendet mellan samverkande aktörer då deltagarna får en insikt och förståelse för vad respektive aktör kan bidra med, i kontrast till att ha orealistiska förväntningar som inte uppfylls.

- **Implementera prostitutionsgrupper, inom varje LPO, som kan agera som lednings- och samordningsgrupper**

Då vi har visat på det personliga engagemangets betydande roll i arbetet mot sexköp och kartlagt riskerna, såsom att arbetet riskerar att bli stillastående om eldsjälarna byter tjänst eller sjukskriver sig, vill vi rekommendera att poliser som engagerar sig i arbetet även engagerar sin omgivning och låter arbetet ske i en kollektiv miljö. Med hänsyn till Brännbergs

(1996:154) resonemang om hur detta kan ske, kan det underlätta att engagera sin omgivning om det implementeras kärntrupper. Vi föreslår därför att prostitutionsgrupper, som bör verka som lednings- och samordningsgrupper, ska finnas inom varje LPO för att underlätta arbetets utveckling och inspirera genomförandet av insatser. Då vi tidigare nämnt att bemötandet av offer för människohandel skiljer sig mellan olika områden, ser vi ett behov av att öka chanserna för en hög kunskapsnivå inom samtliga LPO:n i detta bemötande, men också generellt i arbetet mot sexköp. Prostitutionsgrupper skulle kunna bidra till en ökad kompetens men också ge ett forum och en möjlighet för det brinnande engagemanget att sprida sig till övriga deltagare som initialt inte agerat som eldsjälur. Slutligen skulle implementeringen av prostitutionsgrupper även kunna bidra till att samma poliser kan arbeta långsiktigt mot sexhandeln och därmed ha rätt förutsättningar att få förtroende från de utsatta, vilket i dagsläget beskrivs som svårreablerat av poliserna.

5.3 Förslag till vidare forskning

Mot bakgrund av att det finns en stor kunskapslucka inom polisiära åtgärder mot sexköp i en svensk kontext, rekommenderar vi att vidare forskning bör fokusera på bredare analyser av Polisens (och samverkande aktörers) arbete, exempelvis i olika miljöer såsom glesbygd kontra storstadsmiljöer då brottsproblematiken inte är geografiskt bunden. Vi föreslår även att vidare forskning bör utforska vilken syn på prostitution som ligger till grund inom myndigheter som arbetar mot sexhandel. En intressant aspekt vore till exempel att studera om det finns vissa skillnader bland poliser som väljer att engagera sig mot prostitution och de som inte gör det. På så sätt kan man möjligen bättre förstå vad som ligger till grund för engagemanget i arbetet. Eftersom eldsjälur inom Polisen har visat sig ha stor betydelse för arbetet mot sexköp är det även av intresse att se framtida forskning kring eldsjälurars betydelse för Polisens arbete i övrigt, och vilka konsekvenser det kan medföra.

6. Referenser

- Björger, T. (2016). *Preventing crime: A holistic approach*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Björk, M. (2012). *Den engagerade polisen: Om praktiskt kunnande, kritiska situationer och robusta organisationer*. Daidalos.
- Borg, D. (2005). *2000-talets slaveri: Människohandel och dess implikationer för svensk krishantering*. Uppsala Universitet.
- Bryman, A. (2012). *Social research methods*. Oxford university press.
- Brännberg, T. (1996). Eldsjälar och projektmakare. I Sahlin, I. (red.) *Projektets paradoxer* (ss. 144–157). Studentlitteratur.
- Campbell, R., Hubbard, P., Sanders, T., & Scoular, J. (2019). England and Wales. In S. Ø. Jahnsen & H. Wagenaar (Red.), *Assessing prostitution policies in Europe* (pp. 31–46). Routledge.
- Clarke, R. V. (1980). *Situational crime prevention: Theory and practice*. *Brit. J. Criminology*, 20, 136-147.
- Clarke, R. V. (1995). *Situational crime prevention*. *Crime and justice*, 19, 91-150.
- Dahl, G., & Månsson, S. (2003). *Problemorienterat polisarbete*. Polismyndigheten i Värmland.
- Dahl, G. & Månsson, S. (2003). *Problemorienterat polisarbete*. Polismyndigheten i Värmland.
- Danermark, B. (2005). *Samverkan-himmel eller helvete? En bok om den svåra konsten att samverka*. Gleerups Utbildning AB.

Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., & Wängnerud, L. (2007). Metodpraktikan. *Konsten att studera samhälle, individ och marknad*, 3(1), 12-19.

Fjelkegård, L., Franke Björkman, K., & Patel, E. (2022). *Köp av sexuella tjänster - En uppföljning av lagens tillämpning* (Rapport 2022:3). Brottsförebyggande rådet.

Folkhälsomyndigheten. (2019). *Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) i Sverige 2017*. Hämtad från:

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/srhr2017-rapport?pub=60999>

Forsberg, M., Isaksson, M., Rangmar, J. (2020). *Psykosociala insatser till köpare av sexuella tjänster: En begränsad kartläggande litteraturöversikt*. Göteborgsregionen.

Forsman, M. & Korsell, L. E. (2008). *Sexuell människohandel: en fråga om tillgång och efterfrågan*. Brottsförebyggande rådet (BRÅ).

Holmström, C., & Skilbrei, M. L. (2008). *Prostitution i Norden: forskningsrapport*. Nordiska ministerrådet.

Hubbard, P., Matthews, R., & Scoular, J. (2008). *Regulating sex work in the EU: prostitute women and the new spaces of exclusion*. *Gender, Place & Culture*, 15(2), 137-152.

IMS. (2008). *Interventioner mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål: En systematisk kartläggning med kompletterande intervjuer av svenska insatser*. (Institutet för utveckling av metoder i socialt arbete, 2008-112-4). Stockholm: Socialstyrelsen.

Jämställdhetsmyndigheten. (2021a). *Prostitution och människohandel*. Hämtad från:

<https://jamstalldhetsmyndigheten.se/mans-vald-mot-kvinnor/prostitution-och-manniskohandel/>

Jämställdhetsmyndigheten. (2021b). *Prostitution och människohandel - Slutredovisning av uppdrag att stärka arbetet mot att barn och unga respektive vuxna utnyttjas i prostitution och människohandel, samt kartlägga omfattningen av prostitution och människohandel* (Rapport 2021:23). Hämtad från:

<https://jamstallhdhetsmyndigheten.se/media/impbhoid/rapport-prostitution-och-manniskohandel-2021-23-pdf.pdf>

Knutsson, J. (1998). *Situationell brottsprevention*. Svensk Juristtidning, 83, 230-256.

Kvale, S. (2008). *Doing Interviews* (Qualitative Research Kit). London: SAGE Publications.

Langford, M., & Skilbrei, M.L. (2022). *Branding the Nordic model of prostitution policy*. I H. Byrkjeflot, L. Mjøset, M. Mordhorst, & K. Petersen (Red.), *The Making and Circulation of Nordic Models, Ideas and Images* (pp. 165–191). Routledge.

Levy, J. (2014). *Criminalising the purchase of sex: Lessons from Sweden*. Routledge.

Liljegren, A., Berlin, J., Szücs, S., & Höjer, S. (2021). *The police and 'the balance'—managing the workload within Swedish investigation units*. Journal of Professions and Organization, 8(1), 70-85.

Lindberg, K. (2009). *Samverkan* (1. uppl. ed.). Liber.

Lipsky, M. (2010). *Street-level bureaucracy: Dilemmas of the individual in public service*. Russell Sage Foundation.

NMT. (2022). *Regionkoordinatorer*. Hämtad från:
<https://www.nmtsverige.se/om-oss/regionkoordinatorer>

Olsson, N. (2021a). Brott och skam: stigmans betydelse vid rättsfall om köp av sexuella tjänster. I Johansson, I., Ljungberg, E., Olsson, N., Rydström, J., Starke, M., Vuolajarvi, N., Östergren, P. (Red.). *Sex mot ersättning: säljare, köpare, makt och moral*. Studentlitteratur.

Olsson, N. (2021b). *The implementation of Sweden's prostitution law at the local level*. Journal of Social Work, 21(3), 353–373. <https://doi.org/10.1177/1468017320911352>

Palm, K. (2008). *Det riskabla engagemanget – Om regenerativ utveckling av mänskliga resurser, eldsjälar och ledarskap i radikal utveckling*. Doktorsavhandling. Stockholm: Kungliga Tekniska Högskolan.

Philips, Å. (1988). *Eldsjälar - En studie av aktörskap i arbetsorganisatoriskt utvecklingsarbete*. Doktorsavhandling. Stockholm: Handelshögskolan

Phillips, S. W. (2016). *Police discretion and boredom: What officers do when there is nothing to do*. *Journal of Contemporary Ethnography*, 45(5), 580-601.

Polisen. (2019). *Människohandel – polisens arbete*. Hämtad från:
<https://polisen.se/om-polisen/polisens-arbete/manniskohandel/>

Polisen. (2020a). *42 sexköpare gripna i insats | Polismyndigheten*. polisen.se.
<https://polisen.se/aktuellt/nyheter/2020/oktober/42-sexkopare-gripna-i-insats/>

Polisen. (2020b). *Polisregion Stockholm satsar på att öka den lokala närvaron*. Hämtad från:
<https://polisen.se/aktuellt/nyheter/2020/februari/omradespoliser--arbetar-lokalt-och-brottsforebyggande/>

Polisen. (2021). *Styrning av polisen | Polismyndigheten*. polisen.se. Hämtad från:
<https://polisen.se/om-polisen/uppdrag-och-mal/styrning-av-polisen/>

Polismyndigheten. (2019). *Människohandel för sexuella och andra ändamål: Lägesrapport 20*. Polismyndigheten, Nationella Operativa Avdelningen. Hämtad från:
<https://www.nmtsverige.se/publikation/manniskohandel-sexuella-och-andra-andamal-2>

Polismyndigheten. (2021). *Människohandel för sexuella och andra ändamål: Lägesrapport 22*. Polismyndigheten, Nationella Operativa Avdelningen. Hämtad från:
<https://www.nmtsverige.se/publikation/manniskohandel-sexuella-och-andra-andamal-4>

Prop. 2021/22:231. *Skärpt syn på våldtäkt och andra sexuella kränkningar*.
<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/proposition/2022/04/prop.-202122231/>

Radman, K., & Skaresund, R. (2009). *Lägg på ett kol eller brinn ut! : En studie kring eldsjälar och socialt stöd (Dissertation)*. Hämtad från:
<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:hv:diva-1829>

Rikskriminalpolisen. (2004). *Människohandel för sexuella ändamål: Lägesrapport 6*. (Rapport 2004:2)

Rosentel, K., Fuller, C., Bowers, S., Moore, A., & Hill, B. (2021). *Police Enforcement of Sex Work Criminalization Laws in an “End Demand” City: The Persistence of Quality-of-Life Policing and Seller Arrests*. *Archives of Sexual Behavior*, 50(5), 1973-1990.

SOU 2010:49. *Förbud mot köp av sexuell tjänst: En utvärdering 1999–2008*.
<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2010/07/sou-201049/>

Svedemyr, F. (2020). *Regional insats mot prostitution | Polismyndigheten*. Polisen.se.
Hämtad från:
<https://polisen.se/aktuellt/nyheter/2020/september/regional-insats-mot-prostitution/>

von Sydow, A. (2021). *Polisens insats: 42 personer togs för sexköp*. Göteborgs-Posten.
Hämtad från:
<https://www.gp.se/nyheter/v%C3%A4stsverige/polisens-insats-42-personer-togs-f%C3%B6r-sexk%C3%B6p-1.59499474>

Wagenaar, H. (2019). *Introduction: European policy overview*. In S. Ø. Jahnsen & H. Wagenaar (Red.), *Assessing prostitution policies in Europe* (pp. 1–28). Routledge.

7. Bilagor

Bilaga I. Intervjuguide

Bakgrund

- Vad är din nuvarande tjänst inom Polisen?
- Hur länge har du jobbat inom Polismyndigheten?
- Vilket LPO tillhör du?
- Deltog du i insatsen Nos Videre?
- Kan du beskriva hur ditt deltagande ser ut i Polisens arbete mot sexköp?

Problem & arbetsmetoder

- Skulle du kunna berätta hur ett arbetspass som involverar arbete mot sexköp kan se ut?
- Skulle du kunna beskriva om, och i sådana fall hur, man arbetar förebyggande mot sexköp i ditt LPO?
- Tror du det finns andra aktörer som skulle kunna arbeta förebyggande mot detta?
- Utifrån din synpunkt, vilka är svårigheterna inom arbetet mot sexköp?
- Upplever du att du har de förutsättningar du behöver för att arbeta mot sexköp?
- Anser du att Nos Videre och liknande insatser har förändrat ert sätt att arbeta mot sexköp?
- Har det gjorts fler organiserade insatser mot sexköp, sedan Nos Videre, i ditt LPO?
- Arbetar ni med att erbjuda hjälp till de prostituerade, och isåfall hur?

Samverkan mellan LPO:s

- Hur skulle du beskriva relationen till andra LPO:s i samband med arbetet mot sexköp?
- Upplever du att det har skett några förändringar inom samverkan mellan LPO:s mot sexköp sedan Nos Videre?
- Vilka problem eller hinder upplever du finns inom samverkan mellan de olika LPO:erna i arbetet mot sexköp?
- Finns det några fördelar med samverkan mellan LPO:s i arbetet mot sexköp?
- När det kommer till samverkan med externa aktörer, vilken betydelse upplever du att samverkan har i arbetet mot sexköp?

Avslutning

- Finns det något du skulle vilja tillägga som vi inte tagit upp under intervjun?
- Finns det någon annan som du tycker det vore bra om vi pratade med? Kollegor som skulle passa att ha med i studien, och som du skulle kunna förmedla kontaktuppgifter till?

Bilaga II. Informationsbrev

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Institutionen för sociologi och arbetsvetenskap

Information om att delta i forskningsprojektet *Nos Videre 2.0* - en kriminologisk analys av Polisens arbete mot sexköp

Detta är en förfrågan om du vill delta i forskningsprojektet *Nos Videre 2.0 - en kriminologisk analys av Polisens arbete mot sexköp*. I det här dokumentet får du information om studien och om vad det innebär att delta.

Vad innefattar studien och varför efterfrågas mitt deltagande?

Nos Videre är en riktad polisinsats mot sexköp som ägde rum i Göteborg under hösten 2020. Syftet med denna studie är att analysera Polisens fortsatta arbete mot sexköp efter insatsen, med fokus på samverkan mellan lokalpolisområden i Storgöteborg. Studien kommer att genomföras i Göteborg och vi önskar komma i kontakt med dig som deltagit i insatsen *Nos Videre* och/eller på ett eller annat sätt har en arbetsroll som innefattar arbete mot sexköp i PO Storgöteborg.

Hur går studien till?

Studien är ett examensarbete på avancerad nivå som en del av masterprogrammet i kriminologi vid Göteborgs Universitet. Den kommer att genomföras med hjälp av intervjuer under mars 2022, med frågor som berör din erfarenhet av arbetet mot sexköp. Intervjun beräknas ta ungefär 60 minuter. Det är viktigt att intervjun sker i ostörd miljö, på en tid och plats som Du själv bestämmer (fysiskt eller digitalt). Intervjun kommer sedan att spelas in och skrivas ut i text.

Vad händer med mina uppgifter?

Den information som Du lämnar kommer att behandlas säkert och förvaras så att ingen obehörig kommer att få ta del av den, och kommer att redovisas med hänsyn till din integritet och konfidentialitet. Detta innebär att Du bestämmer hur Du vill benämnas i arbetet. Inspelningen

samt transkriberingen av intervjun kommer endast vara åtkomlig för författarna och ansvarig handledare. Resultatet kommer dels att presenteras i samband med ett seminarium där kurskollegor, lärare och yrkesverksamma kommer att delta och även i form av ett skriftligt examensarbete. När examensarbetet är godkänt kommer det att finnas tillgängligt i en databas vid Göteborgs Universitet. Efter godkänd examination kommer inspelningarna och transkriberingarna från intervjuerna att raderas. Önskar Du ta del av examensarbetet kommer Du att kunna få en kopia av arbetet skickat till dig digitalt via mejl.

Deltagandet är frivilligt

Deltagandet är helt frivilligt och Du kan när som helst avbryta din medverkan utan närmare motivering. Du kan även välja att avstå att svara på frågor under intervjuens gång utan vidare förklaring och istället gå vidare till nästa fråga.

Vi frågar härmed om Du vill delta i denna studie. Vid intresse, vänligen kontakta oss genom att maila till:

[kontaktuppgifter borttagna i bilagan]

Ansvariga för studien

Ansvariga för studien är Petronella Askenbom och Roxanne Hirvonen samt handledare Christel Backman (universitetslektor på institutionen för sociologi och arbetsvetenskap vid Göteborgs Universitet). Vid frågor om studien är Du välkommen att höra av dig till någon av oss.

Bilaga III. Samtyckesformulär

Samtycke till att delta i forskningsprojektet Nos Videre - En kriminologisk analys av Polisens och samverkande aktörers insats mot sexköp

Jag har läst och förstått den information om studien som anges i dokumentet ”Informationsbrev”. Jag har fått muntlig och skriftlig information samt fått möjligheten att ställa frågor. Mitt deltagande är helt frivilligt och jag kan när som helst avbryta mitt deltagande i studien utan att ange något skäl.

Min underskrift nedan bekräftar att jag väljer att delta i studien och att jag godkänner att författarna behandlar uppgifterna i enlighet med informationen som angetts i informationsbrevet.

.....

Underskrift

.....

Namnförtydligande

.....

Ort och datum

Vid frågor är Du välkommen att höra av dig till oss.